

UDK 811.163.42'373.2"18"

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 24. I. 2016.

Prihvaćen za tisak 29. IV. 2016.

Joža Horvat
 Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
 Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
 jhorvat@ihjj.hr

IMENA KONJA U KURELČEVU DJELU *IMENA
 VLASTITA I SPLOŠNA DOMAĆIH ŽIVOTIN U
 HRVATOV A PONEKLE I SRBALJ S PRIMĚTBAMI*
 (1867.) IZ ZONOMASTIČKE PERSPEKTIVE

U radu se obrađuje 212 imena životinja vrste *Equus caballus* ekscerpiranih iz djela *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867.) Frana Kurelca. Imenska je građa razvrstana prema semantičko-motivacijskome kriteriju, prema kriteriju jezičnoga podrijetla te prema tvorbenome kriteriju, a zatim i analizirana te komentirana. Oslanjajući se na suvremenu dijalektnu i zoonimijsku građu, pokušava se, za dio imena, rekonstruirati na kojemu su terenu zabilježena. Na temelju usporedbe povijesne i suvremene zoonimijske građe utvrđuju se suvremene tendencije u imenovanju konja.

1. Uvod

Pegaz, *Bukefal* Aleksandra Makedonskoga, Kaligulin *Incitatus*, Muhamedov *Burak*, *Šarac* Kraljevića Marka, *Rocinante* don Quijotea, Napoleonov *Marengo*, *Copenhagen* Vojvode od Wellingtona, *Emir* bana Josipa Jelačića – među ostalima – podsjećaju nas na tradiciju nadijevanja imena životinjama, u ovome slučaju konjima, u različitim kulturama, na različitim jezicima te u različitim kontekstima¹.

¹ Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 42) razlikuju ruralnu, urbanu i literarnu zoonimiju.

Treba istaknuti da prikupljanje ruralne zoonimijske građe² na hrvatskome području ima dugu tradiciju, no s obzirom na tip zapisa i namjenu, djela u kojima je (obimnija) građa popisana mogu se podijeliti u više skupina: popularna, etnološka, veterinarsko-stočarska i dijalektološko-onomastička.³

Prva tri tipa, za razliku od većine primjera dijalektološko-onomastičkih izvora, nisu zapisana dijalektološkom transkripcijom pa im nedostaje dio podataka važnih za cjelovitu onomastičku analizu. Dijalektološko-onomastički izvori mogu se preciznije podijeliti na opće rječnike (npr. ARJ, RSKNJ i sl.), dijalektološke rječnike (npr. Blažeka i Rob 2014, Hanzir i dr. 2015, Jakšić 2015, Japunčić 1998, Kraljević 2013, Milković 2009, Runko 2014, Šatović i Kalinski 2012 i sl.), dijalektološke i onomastičke upitnike, znanstvene onomastičke radove (Sekulić 1993, Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008, Čilaš Šimpraga i Horvat 2014) i sl.

2. O izvoru

Knjiga Frana Kurelca, naslovljena *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami*, a objavljena 1867., može se smatrati prvim zoonomastičkim djelom na našem području jer na 64 stranice uz građu donosi i filološke komentare. Takav pristup građi opravdava uvrštavanje djela u dijalektološko-onomastički tip usprkos tomu što građa nije zapisana dijalektološkom transkripcijom.

Kurelac je, prema podacima iz predgovora, s popisivanjem zoonimijske građe započeo 1848. godine u „Orihovcu” u Slavoniji, a sljedećih je dvadesetak godina građu prikupljao po cijeloj domovini. Imena, prikupljana samo od pozvanih ispitanika, kako sâm navodi, razvrstao je u osam skupina, ovisno o vrsti životinje na koju se odnose: I. Konj, II. Govedo, III. Ovca, IV. Koza, V. Svinja, VI. Pas, VII. Mačka, VIII. Kokoš. Stekavši dojam da se kod nas ne uzgajaju, imena magaraca nije prikupljao, a izostala su i imena pura, pataka i gusaka jer se njima imena rijetko nadijevaju. Početni dio svakoga poglavlja sadrža-

² U radu se rabi uobičajena onomastička terminologija: *zoonim* ‘ime životinjske jedinke’, *zoonimija* ‘ukupnost imena životinja u određenome korpusu’, *zoonomastika* ‘grana onomastike koja proučava imena životinja’. Više o problemu uporabe termina v. u Šćepanović (2002: 321–326) te Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 38–39).

³ U popularna vrela ubrajamo neznanstvena vrela (npr. novinski ili internetski članci), među etnološka vrela ubrajamo djela koja prikazujući ruralni način života, kulturu i društvo, donose i imena životinja (npr. Šatović 2013 te vrela navedena u Čilaš Šimpraga i Horvat 2014 itd.), a veterinarsko-stočarskim vrelima smatramo znanstvene i stručne radove u kojima se građa predstavlja iz uže perspektive struke (npr. Caput i Ivanković 2006 itd.).

va podatke o općim imenicama koje se odnose na životinje (npr. nazive za mladu ili stariju jedinku određene životinjske vrste, nazive za kastriranoga i nekastriranoga mužjaka, nazive za ženku koja će na svijet donijeti mlado, nazive za mužjaka i ženku, nazive za mladunče i za srodne divlje životinje, nazive za životinje motivirane fizičkim posebnostima ili specifičnostima u ponašanju, nazive za njihove spolne organe, nazive za meso od te životinje, nazive za tip nastambe namijenjene određenoj životinjskoj vrsti i za njihova čuvara itd.). Budući da je ta građa prikupljena u različitim dijelovima hrvatskoga govornog područja, vrijedna je s dijalektološkoga stajališta, a razlikovanje navedenih naziva od imena donesenih u sljedećemu, središnjem dijelu svakoga poglavlja, upućuje na korektno razumijevanje materije s onomastičkoga stajališta (o kojemu se dá naslutiti već i iz naslova). Treći dio svakoga poglavlja čine napomene, za koje sâm Kurelac ističe da nisu zoološke ni gospodarske, nego, u skladu s nazivom knjige, filološke.

2.1. Općenito o zapisu imena u vrelu

U ovome radu ekscerpirana imena donosimo zapisana kao u izvorniku, a prilagođavamo samo, sukladno tekstološkim načelima, pisanje velikih početnih slova (posebno uvažavajući već spomenuto Kurelčevo diferenciranje naziva od imena). Jednačenje konsonanata po zvučnosti na granicama morfema, budući da nije provedeno u izvorniku, nije preneseno ni u ovome radu (npr. *Ridjko*).

Kao i ostatak teksta, imena su u istraženome djelu zapisana poslijepreporodnim slovopisom. Na mjestu odraza jata bilježen je grafem <ě> (npr. *Cvětko*, *Pěgavi*, *Věverica*, *Zvězdasta*), fonem /ž/ bilježen je kao <dj> (npr. *Djurkan*, *Ridja*), a /ž/ kao <gj> (npr. *Gjogat*).

Važno je osvrnuti se i na Kurelčev odnos prema dijalektnoj građi. Opažajući u predgovoru da „nikdê metež i nesloga slovinskih narečaj tako bêsna nista kako tuj” te da „je izgovor našega naroda po kděkojih stranah tako grub, da jedva pravo i tvrdo razabireš, što si čuo; a podruho i tako razlik, da je težko ime vsako pod zakon jezika nam u knjizi obiçnâ skuçiti”, Kurelac svu građu prilagođava onodobnomu prestižnom zapisu, ističući danas neprihvatljive metodološke postupke: „te osim što sam kděkoji Zagorski *-ec* ili *-ek* na *-ac* ili *-ak* navrnuo, jedva da sam u što i dirnuo. Primorski okončak *-çina* vsud sam zadržao, er ga ima ne samo po Primorju nego i po Crnoj Gori i drugud. Okončkom tudjim posve sam se uklonio n. p. imenom kravljim po Istri: *pireta*, *diçeta*, *çedeta*, *plaveta*, *siveta* itd.” Donesenu građu stoga treba promatrati kritički.

3. Ciljevi

Rad je osmišljen kao dio dugoročnijega projekta prikupljanja hrvatske zoonimijske građe. Budući da je povijesna građa također dostupna (u određenim vrelima), treba ju iskoristiti kako bi se korektno interpretirala suvremena zoonimijska građa te kako bi se omogućila usporedba tih dvaju slojeva i utvrdio razvoj modela imenovanja.

U skladu s time, ciljevi su rada:

- 1) klasificirati imena konja prema njihovoj motivaciji, utvrditi najčešće motivacijske tipove te uspostaviti odnos između izravno i neizravno motiviranih imena
- 2) odrediti etimologiju osnova, konstatirati prevladavaju li u imenovanju konja imena slavenskoga ili inojezičnoga podrijetla te utvrditi utjecaj kojih se jezika i kultura može iščitati iz takvih imena
- 3) utvrditi tvorbene obrasce u prikupljenim imenima te ustanoviti njihov odnos
- 4) pokušati, za određena imena, na temelju suvremenih dijalektnih ili onimijskih podataka, utvrditi na kojemu su terenu potvrđena.

Rezultati će ovoga rada, kad budu prikupljena i analizirana povijesna i suvremena imena svih vrsta životinja kojima se nadijevaju imena, doprinijeti upotpunjivanju zoonimijskoga mozaika. Tada će se moći odrediti koji su motivacijski modeli zastupljeni u imenima različitih životinjskih vrsta, ustanoviti postoje li pri imenovanju određenih vrsta ograničenja u odabiru osnova imena⁴, usporediti udio imena slavenskoga i inojezičnoga podrijetla u imenovanju jedinki različitih vrsta, ustanoviti dominantne tvorbene obrasce i formante u imenovanju različitih vrsta te utvrditi postoji li korelacija između odabira osnova, odnosno tvorbenih obrazaca određenih imena i dijalektne pripadnosti govora mjesta u kojemu su imena prikupljena. Ovo istraživanje te prikupljena i obrađena građa bit će temelj za buduće usporedbe na različitim razinama.

Konačno, ovo istraživanje bit će solidna podloga i osnova za oblikovanje zoonomastičkih upitnika. Oni su u zoonomastičkome istraživanju važan „alat” jer, kako ističu Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 43), „ispitivač mora (...) u stanovitoj mjeri poznavati repertoar potencijalnih imena te mora poznavati motivacijske modele imena. Bitno je s informantima unaprijed dogovoriti istraživanje i temeljito im objasniti o čemu je riječ jer se *ad hoc* uspijevaju sjetiti samo manjeg broja imena.”

⁴ Primjerice, Žugić (2004: 189) opaža da u *Rečniku južne Srbije* M. Zlatanovića, odakle je ekscerpirala dio građe, te u punktovima u okolici Lebana (južna Srbija), gdje je građu prikupljala sama, među imenima konja izostaje motivacija bijelom bojom.

4. Metodologija

Građi, ekscerpiranoj iz vrela, koju čini 212 imena konja i kobila, pristupa se s onomastičkoga stajališta. Prema metodologiji kojom se služe Čilaš Šimpraga i Horvat (2014), doradenoj i dopunjenoj ovom prigodom, građa će u različitim poglavljima, ovisno o kriteriju motivacije, tvorbe i jezičnoga podrijetla imena, biti klasificirana te analizirana i komentirana. U komentare su inkorporirani i osvrta na relevantne Kurelčeve napomene s početka ili kraja poglavlja.

5. Rezultati

5.1. Semantičko-motivacijska analiza

Poznato je da se ime životinjama nadijeva najčešće dok su mlade, i to radi identifikacije i diferencijacije, komunikacije sa životinjom (dozivanja, gonjenja, usmjeravanja, dresiranja i sl.) te međuljudske komunikacije, kao i da u najvećemu broju slučajeva ostaje trajno, odnosno da se ne mijenja (iako se značajka kojom je ime motivirano može promijeniti ili iščeznuti⁵).

Imena se u ovome radu dijele na izravno i neizravno motivirana. Pritom su unutar tih dviju skupina preciznije definirane detaljnije skupine i podskupine.⁶

5.1.1. Izravno motivirana imena

5.1.1.1. Imena motivirana bojom

5.1.1.1.1. Bijelom bojom

Bělac, Bělan, Bělas, Bělaš, Běllica, Gjogat, Gjogin, Gjoguša, Šiml

Imena izravno motivirana bijelom bojom sadržavaju jednu slavensku i dvije neslavenske osnove. Osnove turskoga podrijetla uklopljene su u imena *Gjogat*, *Gjogin* i *Gjoguša* (< tur. *gök* ‘plav, svijetao, bistar’ i *at* ‘konj’), dok je osnova *šiml* temeljnoga njemačkog podrijetla. Budući da u većini dijalektnih rječnika kajkavskih govora riječ s tom osnovom nije zabilježena (riječ *šimlin* ‘konj bjelkaste boje’ iznimno donose Šatović i Kalinski 2012: 499), na temelju suvremene građe možemo pretpotaviti ili da je izravno posuđena pa je prešla u pasivni sloj (odnosno postala arhaizmom) ili da je posuđena slovenskim posredovanjem (< slov. *šimelj* < srnjem. *schimmel* ‘konj bjelkaste boje’; usp. Bezljaj IV, 44; Šekli 2008: 202).

⁵ Primjerice, promjena boje dlake izazvana starenjem naziva se senilni leucizam.

⁶ U zoonomastičkoj literaturi postoje i drukčije metodologije klasifikacije i razgraničenja skupina i podskupina, temeljene na različitim kriterijima, opsegu i preciznosti (npr. Decyk 1996, Žugić 2004, Reichmayr 2005: 133–135 itd.).

5.1.1.1.2. Žutom bojom

Šarga, Žutko

U građi su potvrđene osnove i stranoga i domaćega podrijetla. Iako je u dosadašnjim zoonomastičkim istraživanjima (usp. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008: 48) potvrđeno da zoonim *Šargo/Šarga* može biti motiviran i šarenilom, posebice gdje utjecaj mađarskoga jezika nije vjerojatan, zbog Kurelčeva ga svrstavanja među „imena tudja ili sumnjiva” ubrajamo u ovu skupinu.

5.1.1.1.3. Zlatnom bojom

Zlatasta, Zlatasti, Zlatka, Zlatko, Zlatuša

Riječ je o imenima motiviranim tamnijom žutom bojom, odnosno žučkasto-smečkastom nijansom te boje.

5.1.1.1.4. Plavom bojom

Plavac, Plavica, Plavko

Za pridjevsku osnovu *plav* treba istaknuti da, zadržavajući značenje koje je imala i u ranijim fazama jezične povijesti (< prasl. **polvъ* ‘bijel, žučkast, bljedožut, sivkastožut, blond i sl.’), pristaje u kontekst opisa boje kose, odnosno životinjske dlake, a nema veze s osnovom *plav* < bav. njem. *plau* ‘plav, modar’; usp. Bezljaj (III, 50–51) i Snój (2009: 523–524).

5.1.1.1.5. Crvenom, riđom, rumenom bojom

Alat, Alatuša, Crljenka, Crljenko, Crljo, Fuks, Ridja, Ridjan, Ridjka, Ridjko, Ridjo, Ridjuša, Rumenko

Među imenima motiviranim nijansama crvene boje nalazimo tri osnove idioglotskoga podrijetla (*crljen*, *ridj*, *rumen*) te dvije osnove aloglotskoga podrijetla. U imenima *Alat* i *Alatuša* pronalazimo osnovu *alat* koja pripada turskomu sloju (< tur. *al* ‘otvorenocrven, rumen, ružičast’ i tur. *at* ‘konj’). Osnova *fuks* njemačkoga je podrijetla. Budući da je čak i u njemačkim govorima jedno od značenja imenice *Fuchs* ‘riđan, riđi konj’, odnosno ‘riđokosa osoba’, te da je imenica u sustav hrvatskoga jezika posuđena s tim značenjem, u našoj se klasifikaciji upravo to, metaforičko značenje uzima u obzir, a ne ono primarno, ‘lisac’.

5.1.1.1.6. Mrkom, smeđom bojom

Mrka, Mrkava, Mrkolasta, Mrkolasti, Mrkov, Mrkuša, Pram

Za idioglotsku osnovu *mrk* na temelju mnogobrojnih primjera koje ju sadržavaju možemo zaključiti da je izrazito plodna u imenovanju konja i kobila. Uz nju, potvrđena je i aloglotska osnova *pram* (< njem. *Braune* < *braun* ‘smeđ’; usp. Bezljaj III, 101).

5.1.1.1.7. Sivom bojom

Siva, Sivac, Sivalj, Sivka, Surka, Surkać, Surko

U Kurelčevu korpusu nalaze se i dvije osnove koje se izravno odnose na nijanse sive boje. Dok je za osnovu *siv* sigurno da je idioglotskoga postanja, etimologija osnove *sur* nije sasvim sigurna. Pretpostavci o ukrštanju s pridjevom *surov* ‘nemilosrdan, grub; divlji, pust’, koji je slavenskoga podrijetla (usp. HER), suprotstavljaju se različite teze o inojezičnome postanju. Iznoseći podatke o potvrđenosti toga pridjeva na cijelome južnoslavenskom području (od Slovenije do Bugarske), Bezljaj (III, 342) upozorava na više mogućnosti etimologija, posvećujući pritom posebnu pozornost značenjima: dok Miklošič i Mladenov smatraju da je riječ o posuđenici iz sjev. turskoga *soro* ‘siv’, Benkő tvrdi da je riječ mađarskoga podrijetla (< mađ. *szürke* ‘siv’ < *szür*), a toj se pretpostavci priklanja i Snój (2009: 711) objašnjavajući etimologiju riječi *surka*. Tezu o talijanskome podrijetlu slov. riječi *sur* (< tal. *sàuro, sòro*), temeljenu na činjenici da se u obama navedenim jezicima taj pridjev može odnositi ne samo na sivu, nego i na smečkastu boju, zbog činjenice da je Kurelac građu prikupio uglavnom na prostoru gdje se govori hrvatski, ovdje ne razmatramo.

5.1.1.1.8. Zelenom bojom

Zelenka, Zelenko, Zelja

Imena motivirana osnovom *zelen-*, *zel-* odnose se na specifičnu nijansu sive (zelenkasto-sive) boje. Na to, povezujući ju s osnovom *zek-*, upućuju ARj (XXII, 735, s. v. zeka: „zelenkaste boje ili boje kao zec”), Žugić (2004: 180), RSKNJ (VI, 769–771, s. v. zeka¹, zeka², zekalo, zekalj, zekun; zela, zelan, zele i sl.) te Skok (III, 648: „zekast ‘zelenkasto-siv’”), a ista asocijacija postoji i u suvremenim hrvatskim govorima (v. npr. Kraljević 2013: 425, Gusić i Gusić 2004: 563). Drugo značenje, slično navedenom u ARj-u („zelenkaste boje ili koji je grošast, jabučast”), potvrđeno je npr. u Slavoniji (usp. Jakšić 2003: 316).

5.1.1.1.9. Crnom bojom

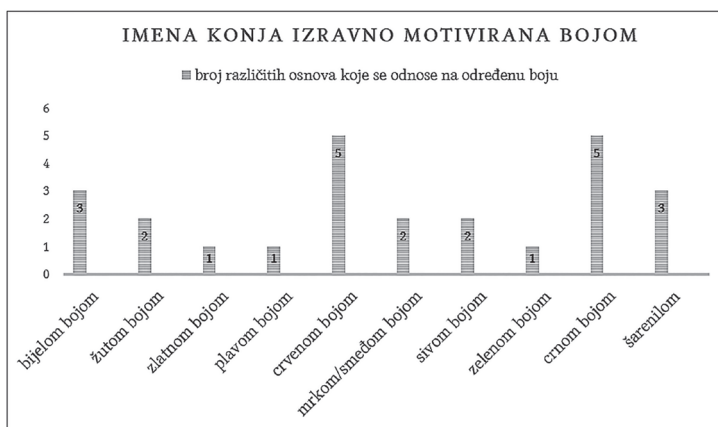
Crnac, Crnka, Crnko, Galin, Galon, Lajko, Sajko, Vran, Vrana, Vranac, Vrančić, Vranica

U imenima motiviranim crnom bojom zabilježeno je pet različitih osnova (a dominiraju idioglotske). Sudeći prema broju popisanih primjera, najplodnije su slavenske osnove *vran* ‘mrk, crn’ i *crn*, a rjeđe su potvrđene *gal* ‘crn’ i *sajav* ‘čađav’. Osnova *laj* aloglotskoga je postanja (< rum. *laiu* ‘crn’; usp. RSKNJ XI, 180–182), a o njezinu uklapanju u domaći sustav svjedoči i pridjev *lajast*, za koji Skok navodi da je potvrđen u Dobroselu (u Lici). Skok (II, 261) objašnjava da je ta riječ vjerojatno ostatak iz govora srednjovjekovnih Vlaha na južnoslavenskome području, a potvrđena je i u češkome i u ukrajinskome, kamo je dospjela posredovanjem rumunjskih pastira.

5.1.1.1.10. Šarenilom

Pěgava, Pěgavi, Pira, Šarac, Šarčić, Šarčin, Šarin, Šarka

Uz to što su motivirana (dominantnom) bojom dlake, imena konja i kobilica mogu biti motivirana i šarenilom koje se prostire cijelim tijelom. Takva su imena u ovome korpusu beziznimno nastala od pridjevskih slavenskih osnova. Najplodnija je upravo najočekivanija osnova – *šaren*. Ime s osnovom *pir* povezuje s pridjevom *pirihast* ‘šaren’ (< prasl. **pyr* ‘oganj, žar’, **pyreti* ‘gorjeti, tinjati’). Osnova *pěgav* zrcali postojanje različitih (najčešće) točkastih uzoraka druge boje koji na dlaci konja djeluju poput pjega.

Grafikon 1. Udio različitih osnova u imenima izravno motiviranim bojom

Iz grafikona, koji prikazuje broj osnova iz ovoga korpusa koje se nedvojbeno odnose na boju dlake, može se iščitati sljedeće:

- među konkretno izdvojenim osnovama prevladavaju one koje se odnose na crvenu i crnu boju (5 različitih osnova)
- prema općenitijemu shvaćanju nijansi (u skladu s poretkom zapisa, odnosno grupiranjem u grafikonu) najviše se osnova odnosi na crveno-smeđe nijanse boje dlake (ukupno 7), zatim na crne (5) i žućkaste (4), a najmanje osnova odnosi se na bijele (3) i sivkaste (3) nijanse, kao i na šarenilo (3).

5.1.1.2. Imena motivirana specifičnim obilježjima na tijelu ili različitom bojom dijela tijela

5.1.1.2.1. Specifičnim obilježjem na glavi

5.1.1.2.1.1. U obliku cvijeta

Cvėtan, Cvėtka, Cvėtko

Prema NSUIRKRH-u (2012: 22), cvijet je jedno od bijelih oznaka na glavi konja – bijelo polje na čelu okruglastoga oblika do veličine jabuke. Sva navedena imena nastala su od osnove slavenskoga podrijetla.

5.1.1.2.1.2. U obliku pjege, mrlje ili pruge

Brnja, Brnjac, Brnjaš, Brnjo, Lisa, Lisac, Lisasta, Lisasti, Liska, Zvėzda, Zvėzdasta

U ovu skupinu uvršteni su zoonimi motivirani obilježjima u obliku mrlja ili pruga na glavi koje bojom odudaraju od boje dlake imenovane životinje (usp. NSUIRKRH 2012: 22). Sve su tri potvrđene osnove u toj skupini slavenskoga podrijetla. Sudeći prema broju ekscerpiranih primjera, najplodnija je osnova *lisa*, koja se odnosi na ‘bijelo polje dlake koje se proteže duž nosne kosti, od čela do nozdrva’. Osnova *zvėzda* opisuje veliko bijelo polje dlake na čelu nepravilnih rubova (često je moguće definirati i različite tipove zvjezdastih obilježja te po tome diferencirati konje). *Brnja*, bijelo polje dlake koje se nalazi na području između nozdrva i često je prošireno na gornju usnu, također je poslužila kao osnova pri imenovanju.

5.1.1.2.2. Specifičnim obilježjima na ekstremitetima

Putā, Putalj, Putan, Putko, Putonoga, Putonogi, Putonogasta, Putonogasti

Od pet pridjeva navedenih u NSUIRKRH-u (2012: 22) koji se rabe za opis i identifikaciju kopitara s bijelima oznakama na udovima – petast, krunast, pu-

tast, čarapast, gaćast – u našoj je građi zabilježena samo jedna, idioglotskoga podrijetla – *putast*. Putasti konji imaju bijelo polje dlake do putišta (koje obuhvaća i metakarpofalangijski, putični zglob).

5.1.1.3. Bojom ili obilježjem koji se mogu različito interpretirati (npr. s obzirom na nijansu)

Dio je imena konja i kobila uvršten u zasebnu podskupinu unutar skupine izravno motiviranih bojom. Razlog je tomu što, za razliku od motivacije imena bojom, koja nije upitna, definiranje točnoga značenja osnove nije sasvim jednoznačno i u svim izvorima jednako, odnosno dosljedno.

Čila, Čilaš, Čilašica, Čilatasti, Čile, Čilka, Dorat, Dorka, Doruša, Jagrz, Kulaš, Kulašica, Sirka

S obzirom na to da najplodnija osnova u ovoj skupini, *čilat(ast)*, potječe od tur. *čil* ‘pjege; pjegav’ i *at* ‘konj’, opravdano bi bilo smjestiti imena koja ju sadržavaju u skupinu 5.1.1.1.10., no svakako je vrijedno spomenuti različito i nedosljedno opisivanje konjâ čilaša u literaturi. ARj (II, 25; IV, 386) i Skok (I, 324)⁷ *Čilaša* opisuju kao bijeloga konja te ga uspoređuju s *Jabučilom* (kalk od njem. *apfelschimmel*, tal. *cavallo pomellato*), za kojega se rabi i hipokoristik *Čile*. Kao konj bijele boje definiran je i u govoru bačkih Hrvata (v. Sekulić 1993: 112, Sekulić 2005: 101 te Peić i Bačlija 1990: 49⁸), a i sâm Kurelac (1867: 10) navodi da je Ličanima on „proběl”. Kao bijelca opisuju ga i NSUIRKRH (2012: 21) te Balenović i dr. (2006). U slavonskim govorima (Jakšić 2003: 46) te u govoru Imotskoga i Imotske krajine (Šamija 2004: 74) *čilat* je ‘bijelac s pjegama’. Značenje ‘pjegav, bobičast konj; konj sa šarenim pjegama i sl.’ donose Škaljić (1966: 176), Šimunović (2009: 326), Čilaš Šimpraga (2006: 270) te Halilović, Palić i Šehović (2010: 138), a potvrđeno je i u Studencima (Babić 2008: 77) te u zapadnoj Hercegovini (Kraljević 2013: 44). Na temelju potvrda iz dijalektnih rječnika može se zaključiti kako je navedeno ime potvrđeno samo na štokavskome području. RSJ (2010: 1516) u definiciji pridjeva *čilatast* uz opis ‘koji ima šarene pjege po tijelu (o konju)’ navodi i drugo značenje, ‘siv, sivkast’, koje je potvrđeno samo u jednome hrvatskom dijalektnom rječniku – Jakšić (2015: 103, 949) u Slavoniji, Baranji i Srijemu bilježi da je to „stari konj sive, sivkaste pjegave dlake”. Ime *Čilák*, s fonetski sličnom osnovom, donosi Bezljaj (I, 82) u

⁷ Skok (I, 324) pretpostavlja motivaciju turskim zooapelativom *čil* ‘jarebica’, odnosno smatra da je zoonim posredno motiviran sivom bojom ptice.

⁸ „beli konj koji je starošću postao beo (obično se ždrebi kao vranac ili kao zatvorene boje dorat)”

sklopu natuknice *čil* ‘svjež, živahan’. Navedenu bi interpretaciju trebalo preispitati jer taj je zoonim vjerojatnije motiviran mađarskom imenicom *csillag* ‘zvijezda’ (u tome bi ga slučaju trebalo smjestiti u skupinu 5.1.1.2.1.2., a isto bi vrijedilo i za imena iz ovoga korpusa ako su prikupljena na arealu koji je u dodiru s mađarskim jezikom (usp. npr. zoonim *Čila* s mađarskim osobnim imenom *Csilla* (Zvjezdana)).

Uz idioglotsku osnovu *mrk* imenovateljima su pri nadijevanju imena smeđim konjima poslužile i dvije osnove inojezičnoga, turskog podrijetla – *jağrz* i *dorat*. Škaljić (1966: 358) za riječ *jağrz*, koju izvodi od tur. *jağız* ‘mrk’, donosi značenje ‘konj crnomaljaste, kestenjaste boje’. Na jednak ju način definiraju npr. RSKNJ (VIII, 506) – „*jağrz* ‘tamnoput; konj mrkocrvenkaste boje’; *jağrzast* ‘mrkocrvenkast, smeđ, riđ /o konju/’” i Mulasmajić (2011: 128) – „*jağrz* ‘dark, swarthy horse’; *jağrzast* ‘dark, swarthy’”. Uvažavajući drukčije interpretacije riječi s tom osnovom u literaturi (HER uz imenicu *jağrz* donosi definiciju ‘konj zagasite kestenjaste boje’, a za pridjev *jağrzast* navodi da znači ‘koji ima riđe mrlje /o konju/’; u ARJ-u (IV, 416) *jağrz* je definiran kao ‘bijeli konj s riđim pjegama’), ta bi se imena pri klasifikaciji mogla smjestiti i u skupinu 5.1.1.1.10.).

Čini se da je upravo spomenutoj osnovi sinonimna osnova *dorat* (< tur. *doru* ‘zagasit, smeđ’), potvrđena u imenima *Dorat*, *Dorka* i *Doruša*. Na značenje turskoga pridjeva oslanja se i ARJ (II, 661) jer se, iako je apelativ *dorat* definiran kao ‘konj mrke, tamnoride boje’, u istoj natuknici upućuje i na apelative *dorin*, odnosno *mrkov*. Osnovno značenje turskoga pridjeva *doru* ‘mrk, smeđ’ ne zanemaruju Kurelac (1867: 11), Škaljić (1966: 224), RSKNJ (IV, 567) ni Skok (I, 426–427), a za *dorata* kažu da je ‘konj zatvorenocrvene, crvenosmeđe dlake’, iz čega proizlazi da je pri klasifikaciji ključna imenovateljeva percepcija nijanse boje dlake, a uvrštavanje imena i u skupinu 5.1.1.1.5. bilo bi opravdano. Čini se da ni u štokavskim govorima poimanje *dorata* nije posve ujednačeno: u Lici je takav konj crvene dlake (Čuljat 2004: 68), u Slavoniji ga smatraju konjem smeđe, kestenjaste dlake (Jakšić 2003: 46), u govorima bačkih Hrvata smatraju ga mrkim konjem (Sekulić 2005: 101), a u zapadnoj Hercegovini i okolici Imotskoga (uključujući i Studence) crvenkastim, crvenosmeđim, tamnoridim konjem (Kraljević 2013: 65, Šamija 2004: 92, Babić 2008: 77).

Imena *Kulaš* i *Kulašica* nastala su od osnove *kulaš* posuđene iz turskoga jezika. Kurelac (1867: 11) uz ta imena donosi komentar s prijevodom značenja osnove na njemački: „*falb*” (tj. ‘bljedožut, žućkast’). Škaljiću je (1966: 423) *kulaš* ‘konj sivopepeljaste boje, mišje boje, boje olova’, a riječ izvodi od pridje-

va *kulatast* ‘sivopepeljaste boje’, nastaloga od tur. *kula* ‘riđ, smeđ’ + *at* ‘konj’. Istu etimologiju donosi i Skok (II, 230), navodeći da je riječ o konju mišje boje – *isabellfarben* (sa značenjem ‘boje bijele kave’, iako je to možda povezano i s nazivom za konja s dlakom u nijansama žute boje (usp. NSUIRKRH 2012: 21)). Imajući na umu da se prema Balenoviću i dr. (2006), ali i RSKNJ-u (XI, 3–5), ta osnova može odnositi na različite nijanse boje – žućkastosivu, bjeličastu, mišju, pepeljastu i sl., u određivanju etimologije prednost možemo dati turskomu pridjevu *kül* ‘pepeo, pepeljast’ (usp. HER). Dijalektna građa također sadržava različite opise tako imenovanih konja: motivaciju nijansama sive (mišje, lugaste) boje pretpostavljaju Kraljević (2013: 155) za zapadnohercegovačke govore, Babić (2008: 214) za studenački govor te Šamija i Ujević (2001: 98) za imotski govor. Sekulić (2005: 328) te Peić i Bačlija (1990: 140) donose podatak da je u govorima bačkih Hrvata takav konj pepeljaste, žućkasto-pepeljaste dlake. Uz sivkasto-žućkastu dlaku, važan detalj – tamnu dlaku na hrptenjači – u opisu donose Jakšić (2003: 122) za slavonske govore, odnosno Šamija (2004: 176) za govore Imotske krajine i Bekije. Zbog navedenoga se to ime u ovome radu radi izbjegavanja stroge klasifikacije navodi u zasebnoj skupini.

Osnovu *sir* (< prasl. **sěrbъ*) sadržava ime kobile *Sirke*. Bezljaj (III, 229) i Snoj (2009: 650) navode da pridjev fonološki razvijen od prasl. **sěrbъ* u slovenskome znači ‘siv, sijed, plav’, u hrvatskome i srpskome ‘siv, rumenkast, plav’, u bugarskome ‘siv’, u češkome, slovačkome i ruskome ‘taman, mračan’, u ukrajinskome ‘mračan, nejasan’ itd. Dok Skok (III, 231) za pridjev *sijer* donosi značenja „1. ‘žućkast kao sumpor’, 2. ‘modrobijel, bjelomodar, zelenkast’, 3. ‘siv’”, u HER-u je *sijeran* samo ‘siv’. Pižurica (1977: 30) za navedeni pridjev ističe da se sa značenjem ‘smeđ, plavkast’ uglavnom upotrebljava u kontekstu opisa boje kose. Refleks pridjeva **sěrbъ* ili riječi tvorene od njega potvrđeni su širom cijeloga hrvatskoga govornog područja, s više-manje podudarnim značenjima: *sîr/sîri* ‘sijed; siv’ (Pitve i Zavala; Barbić 2011: 289, odn. Brač; Šimunović 2009: 859), *sîr* ‘sijed’ (Hvar; Benčić 2013: 415, odn. Smokvica na Korčuli; Baničević 2000: 173), *sîri* ‘sijed, siv’ (Vrboska; Belić 2005: 206), *sîr* ‘siv, sijer, sur; pepeljast, sijed’ (Blato na Korčuli; Milat Panža 2015: 385), *sîri* ‘koji je sijed’ (Korčula; Kalogjera, Svoboda i Josipović 2008: 314); *s'i:rc* ‘konj bijelo-sive boje’ (Čabar; Malnar 2002: 233); *s'ejri* ‘sijed’ (Mursko Središće; Blažeka i Rob 2014: 387), *s'erke* ‘sjedokos, siv’ (Orehovički Martinec; Vranić 2010: 369); *s'irkasti* ‘sivkast’ (Mlinarci, Serdahelj, Murski Krstur; Blažeka, Nyomárkay i Rác 2009: 282), a samo Lipljin (2013: 1718) za pridjev *sěri* u varaždinskome govoru navodi šire značenje: ‘svjetlokos, plavokos; sijed, sjedokos’.

5.1.1.4. Imena motivirana drugim tjelesnim značajkama

5.1.1.4.1. Veličinom ili konstitucijom tijela

Bujko, Kljujo, Malac, Malin, Maleš

Imena motivirana konstitucijom tijela prikupljena u ovome istraživanju bez-iznimno su slavenskoga podrijetla. Među tim imenima, nastalima sufiksacijom, dominiraju ona s pridjevskim osnovama: *bujan* i *malen*. Za ime *Kljujo* pretpostavljamo imensku osnovu *kljuse* ‘slab, mršav konj’. Sudeći prema broju primjera koji sadržavaju najplodniju osnovu (*malen*) te imenu motiviranome imenicom *kljuse*, češće je pri imenovanju konja kao motivacija poslužila njegova nježnost i krhkost (usp. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 49), koje su također prikupile samo imena motivirana malenošću konja).

5.1.1.4.2. Veličinom dijela tijela (organâ) ili njihovim specifičnim izgledom

Capasti

Uz ukupan, opći izgled jedinke, pri imenovanju kao motivacija može poslužiti i specifičan izgled ili veličina određenoga dijela njezina tijela. Ovdje navedeno ime, unatoč tomu što je samo jedno, pokazuje da je i pri imenovanju konja postojao model diferenciranja od ostalih jedinki s obzirom na izgled dijelova tijela, odnosno organa (dosad neizdvojen pri klasifikacijama i analizama imena konja u zoonomastičkim radovima).

U istaknutome imenu odražava se poseban izgled nogu (osnova *capasti*). Uz to ime Kurelac (1867: 10) dodaje komentar: „u koga su oduge kosmurine nad kopitom”. Navedeni pridjev, kao i imenica *capa* ‘šapa’, potvrđena na hrvatskom govornom području (ali i u slovenskome, gornjolužičkome, donjolužičkome, češkome itd.), može se dovesti u vezu s glagolom *capati* ‘gacati, smiješno hodati’ ekspresivnoga postanja (usp. Bezlaj I, 58). Pridjev *capast* potvrđen je u kajkavskim dijalektnim rječnicima: dok ga većina definira kao ‘koji ima debele noge’ (npr. Stepanić, Vranić 2010: 29, Lipljin 2013: 108 itd.), u govoru Đurđevca potvrđeno je i značenje slično Kurelčevu – ‘koji ima debele noge i stopala (o čovjeku); koji ima noge obrasle perjem (o golubu)’.

5.1.1.4.3. Fizičkom manom ili nedostatkom određenoga dijela tijela ili organa

Ćori, Kosalj, Kušlja, Kušljo

Životinje se katkad identificiraju i diferenciraju nedostacima određenih dijelova tijela, posebice ako je takva mana specifična samo za jednu jedinku.

Zoonimi izdvojeni u ovu skupinu zrcale nedostatke repa (osnova *kus* ‘bez repa, kusast’), nogu (osnova *kos* ‘kos, neuspravan’)⁹ te očiju (osnova *ćor*, *ćorav* < tur. *kjör*, *kör* ‘koji vidi samo na jedno oko; slijep na jedno oko’). Iz izloženoga se može zaključiti da i u ovoj skupini prevladavaju slavenske osnove, a jedina aloglotska osnova pripada turskomu sloju. U svojem predgovoru, osvrćući se i na motivaciju imena, Kurelac zaključuje: „Malo kad živinčetu bude ime s njegove budi kakve strane loše ili boležljive, jeda ga na sajmu već ime ne osvadi.” Slično razmišljanje donosi i Pižurica (1971: 169), prepoznajući u imenima motiviranim nepoželjnim značajkama zaštitnu ulogu, odnosno smatrajući ih nekim oblikom profilaktičkih imena: „jer negativne odlike štite, pošto „zle oči biraju““.

5.1.1.4.4. Apelativima koji se odnose na kakvoću dlake

Runjo

5.1.1.5. Imena motivirana ponašanjem i načinom kretanja životinje

5.1.1.5.1. Ponašanjem

*Čendeš, Legar, Svetan*¹⁰

Čini se da je upravo mirnoća jedinki poslužila imenovateljima kao motivacija. Tako je ime *Legar*, slavenskoga podrijetla (< *leći* < prasl. **letī*), nadjenu to konju koji rado liježe, a ime *Čendeš* nastalo je od pridjevske osnove aloglotskoga podrijetla (< mađ. *csendes* ‘tih, nečujan, miran’).

5.1.1.5.2. Načinom kretanja

Hitra, Hitri, Iskra

Sva imena uvrštena u ovu skupinu motivirana su brzinom jedinki. Nastala su od pridjevskih osnova slavenskoga podrijetla *hitar* te *iskra* (< slov. *isker* ‘živahan, žustar; brz, koji se lako kreće’ < prasl. **jiskrъ*; usp. Snoj 2009: 227). Za ime kobile *Iskra* može se pretpostaviti da je prikupljeno na terenu bliskome slovenskomu govornom području.

⁹ ARj (V, 355) i RSKNJ (X, 295) opisuju konja s imenom *Kosalj* kao konja koji se kosi pri hodu, odnosno kosonogoga konja.

¹⁰ Za ime *Svetan* pretpostavljamo motivaciju pridjevom *svet* (s obzirom na zapis koji sadržava grafem <e> (< *ē), a ne <ě>, očekivan ako je ime motivirano pridjevom *svijetao*).

5.1.1.6. Imena motivirana dobi životinje te vremenom ili redoslijedom mladenja u stadu

5.1.1.6.1. Mladošću

Cuza

Kurelac (1867: 10) u komentarima taj zoonim povezuje s apelativom *cujza* prikupljenim među Zagorcima („u župi Zagr.”). Valjanost interpretacije te motivacije dokazuju potvrde iz kajkavskih govora, u kojima je riječ potvrđena sa značenjem ‘mlada kobila’¹¹. Uvid u suvremenu dijalektnu građu omogućuje pretpostavke o arealu na kojemu je ime prikupljeno. Apelativ *cujza* (ili njemu slični s fonemom *j*) potvrđen je npr. u donjosutlanskim govorima (Hanzir i dr. 2015: 92), Varaždinu (Lipljin 2013: 131), Murskome Središću (Blažeka i Rob 2014: 85), Svetome Đurđu (Belović i Blažeka 2009: 84), Orehovičkome Martincu (Vranić 2010: 37) itd., dok je inačica *cuza* (bez fonema *j*) potvrđena u govorima pomurskih Hrvata (Blažeka, Nyomárkay i Rácz 2009: 50), Đelekovicu (Sabol 2005: 17), Goli (Večenaj i Lončarić 1997: 31) te Đurđevcu (Marsić i Miholek 2012: 98). U govoru Cerja kod Zagreba potvrđene su obje inačice apelativa (s fonemom *j* i bez njega), ali je zoonim naveden bez fonema *j* (Šatović i Kalinski 2012: 100).

5.1.1.6.2. Vremenom ili redoslijedom u stadu u kojemu je životinja mladena

Djurkan, Prvan, Vida, Vidan, Zora

U ovu skupinu uvrštena su imena motivirana vremenom dolaska na svijet – možemo pretpostaviti da su *Djurkan* i *Vidan* došli na svijet otprilike oko spomendana sv. Jurja (23. travnja), odnosno sv. Vida (15. lipnja). Ime *Prvan* upućuje pak na redoslijed dolaska na svijet.¹² Oba navedena modela imenovanja utvrđena su i u imenovanju drugih životinja (usp. Žugić 2004: 188, Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54).

¹¹ Vjerojatno je riječ etimološki povezana s riječima *cuza* ‘sisa’ i *cuzati* ‘sisati’ (usp. Bezlaj I, 69).

¹² Kurelčev komentar o vjerojatnosti motivacije brzinom konja, prema čemu bi to ime bilo nadjeveno konju koji ostale konje prestiže, smatramo pučkom etimologijom pa u ovome istraživanju nije uzeto kao relevantno.

5.1.2. Neizravno motivirana imena i afektivna imena

5.1.2.1. Imena motivirana nazivima drugih vrsta životinja ili drugim zoonimima

5.1.2.1.1. Imena motivirana nazivima sisavaca

*Jelen, Lisjak*¹³, *Macko, Miška, Miškasta, Miškasti, Miško, Sarvaš, Sikra, Srnko, Věverica, Vidra, Zečak*¹⁴, *Zečko, Zeka, Zeko, Zekalj, Zekan, Zekac, Zekun, Zekuša*

Upravo je asocijacija na sisavce najčešće utvrđena među imenima motiviranim nazivima životinja općenito. Najplodnija je osnova *zec, zeko* (9 primjera), već spomenuta u obradi osnove *zelen* (v. 5.1.1.1.8.), a slijedi ju osnova *miš* (4 primjera). Imajući na umu da su uglavnom svi navedeni sisavci prisutni u svakodnevnici imenovatelja, da su oni svjesni njihova izgleda te da su nazivi kojima se definiraju izvrsno poznati, zaključujemo da je vrlo vjerojatno ponovno boja životinja posredno poslužila kao motivacija pri imenovanju konja. Iako bi se i u ovome slučaju ponovno mogla problematizirati interpretacija nijansi boja, načelno možemo pretpostaviti da su nositelji imena *Jelen, Sarvaš, Sikra, Srnko, Věverica* i *Vidra* smeđe ili riđe boje, dok se nijanse sive boje reflektiraju u imenima *Macko, Miško* te onima s osnovama *zec* i *zeko* (v. i 5.1.1.1.8.). Većina je osnova idioglotskoga podrijetla, a među onima aloglotskim prepoznajemo utjecaj mađarskoga (osnova *sarvaš* < mađ. *szarvas* ‘jelen’) te turskoga jezika (osnova *sikr* < tur. *sikr* ‘govedo, krava’).

5.1.2.1.2. Imena motivirana nazivima ptica

Čavka, Garvan, Gavran, Labud, Lastavica, Madar, Prepelica, Sraka, Škvorčasti, Ždral

I među zoonimima motiviranim nazivima ptičjih vrsta većina je idioglotskoga postanja. Tek je osnova koja se najopćenitije odnosi na pticu aloglotskoga podrijetla (< mađ. *madár* ‘ptica’), a sve su ostale – hiponimi – tipični apelativi u domaćemu leksiku. Pretpostavka o posrednoj motivaciji bojom vrijedila bi vjerojatno i za većinu imena u ovoj skupini: unatoč tomu što u izvor-

¹³ SSKJ navodi apelativ *lisjak* ‘konj crvenkaste ili smečkaste boje’, vjerojatno tako metaforički nazvan zbog asocijacije na boju lisičina krzna.

¹⁴ Kurelac to ime navodi u istome gnijezdu gdje i druga imena motivirana osnovom *zek*, stoga za njega i u ovome istraživanju pretpostavljamo istu motivaciju. Slabije je vjerojatna motivacija fitoapelativom *zečak* ‘grašak’ potvrđenim na području Like ili Gorskoga kotara (usp. Čuljat 2004: 296, Milković 2009: 590, Japunčić 1998: 207) te bi u tome slučaju ime vjerojatno zrcalilo postojanje sitnih pjega drukčije boje.

niku opis nije donesen, smatramo da su životinje s imenom *Garvan* i *Gavran* vjerojatno crne, *Čavka* je možda tamnosive boje, a *Labud* svakako bijele boje. Ime *Sraka* vjerojatno je nadjeveno kobilu na čijemu se tijelu izmjenjuju crni i bijeli dijelovi. Na to upućuje i Kurelčev (1867: 11) komentar „crna i mrkola-sta; Schwarzschecke i Braunschecke (...)”. Za imenovanje konja tamnije boje čija je dlaka išarana vjerojatno su poslužili nazivi ptica čije perje djeluje šareno: *škvore* ‘čvorak’ i *prepelica*. Ime *Škvorčasti* jedino je u ovoj skupini nastalo od pridjevske osnove. Uz motivaciju bojom, za ime *Ždral* može se pretpostaviti i drugi tip motivacije (v. *Žeravasti* i sl.). RSKNJ (V, 319) navodi da je *Ždral* ime sivomu konju, *Ždralin* ime konju (obično sivomu, visokomu ili krupnih očiju), *Ždralka* je kobila sivkaste boje, a *Ždraluša* kobila krupnih, svijetlih očiju. Za ovcu *Ždralu* navodi da je ili dugačkoga vrata ili šarenoga runa. Zoonim *Lastavica* vjerojatno je motiviran brzinom, okretnošću, spretnošću (usp. RSKNJ XI, 239, Petrović 2013: 673). Na temelju navedenoga moglo bi se uočiti da su uz boju ptice i specifičan izgled tijela te njezino ponašanje mogli poslužiti kao asocijacija i motivacija.

5.1.2.1.3. Imena motivirana nazivima kukaca

Bubica, Bubić, Muška, Muško

Imena koja sadržavaju idioglotsku osnovu *buba* tvorena su sufiksima koji potenciraju hipokoristično značenje, stoga se njima odražava emotivna povezanost imenovatelja sa životinjama. Odabir osnove upućuje na to da su imena svrstana u ovu skupinu motivirana ponašanjem životinje (mirnoćom) ili možda njezinom sitnošću. Imena *Muško* i *Muška*, u čijoj je osnovi imenica *muha*, također slavenskoga podrijetla, vjerojatno se odnose na konje koje nazivamo muhastim sivicima. Njihova siva boja dlake kao da je poprskana mnogobrojnim crveno-smeđim nepravilnim točkama (usp. NSUIRKRH 2012: 20). Balenović i dr. (2006) u svojem opisu ističu da „na svojoj i bijeloj dlaci imaju gusto poređane okruglaste tamne ili crne pjege (piknjice)”.

5.1.2.2. Imena motivirana nazivima biljki

Jabučasta, Jabučasti, Jabučilo, Ruža, Šavran

Za razliku od motivacije nazivima životinja, koja je vrlo plodna, motivacija nazivima biljki rjeđa je i ne osobito plodna. Među imenima konja u ovoj su grupi potvrđene samo osnove koje se odnose na cvijeće i plodove. ARj (IV, 385–386) i Skok (I, 324) zoonime *Jabučasti* i *Jabučilo* povezuju s njem. *Apfelschimmel*, odn. fr. *cheval gris pommelé*. Ta imena, kao i *Grošast* i *Škudasti*, spome-

nuta u 5.1.2.3.1.3., odnosno *Muško* u 5.1.2.1.3., odražavaju postojanje okruglih šara na dlaci konja, no, u usporedbi s ostalim navedenim imenima, u ovome su slučaju one površinom veće (usp. RSKNJ VIII, 483). ARj za pridjev *jabučast* donosi kontekst „o kožu bijelome ili sivome po kojemu se oble lage mrke boje (kao jabuke)”. Osnove *Ruža* i *Šavran* neizravno upućuju na boju životinje. I u ovoj skupini imena nailazimo na supostojanje slavenskih i aloglotskih osnova: apelativ *ruža* izvorno je latinskoga podrijetla (a u hrvatske govore posuđen posredovanjem talijanskoga (< tal. *rosa* < lat. *rosa*, usp. Skok II, 174) ili starovisokonjemačkoga (< stvnjem. *rōsa* < lat. *rosa*, usp. HER, SSKJ)), a *šavran* ‘šafran’¹⁵ je turskoga postanja.

5.1.2.3. Imena motivirana apelativima različitih kategorija

5.1.2.3.1. Imena motivirana nazivima predmeta i pojava koji se odnose na boju

5.1.2.3.1.1. Na crvenu, riđu, plamenu, rumenu, rumenkastu boju

Žar

5.1.2.3.1.2. Na sivu boju

Pepelko, Vugac, Vugan, Vugaš

Vuga je prema RSKNJ-u (III, 113–114) ‘plijesan’. U istome su izvoru potvrđeni zoonimi nastali onimizacijom te imenske osnove, ali i oni nastali od pridjevske osnove *vugast* ‘koji je boje vuge, plijesni, siv, pepeljast’. ARj (XXI, 601) u natuknici *vuga* ne donosi značenje ‘plijesan’, ali se za mnoge zoonime, uz napomenu da su prikupljeni i na hrvatskome terenu (npr. Orahovici, Požegi itd.), ističe da su vugaste, odnosno pepeljaste boje. Pižurica (1971: 37), koji u Rovcima bilježi ovčja imena s osnovom *vugav*, oslanjajući se na Skokovu (III, 606) pretpostavku o etimološkoj povezanosti leksema *vuga* i *vlaga*, objašnjava da je riječ o jedinkama bijele vune sa sivomrkim biljezima neodređena oblika, koji mogu asociirati na prljavost uzrokovanu vlagom. Riječi *vugniti* ‘navlažiti, namočiti’ (Jakšić 2003: 303), *vugnit* ‘vlažiti’ (Peić i Bačlija 1990: 409, Sekulić 2005: 655), *vùgnīt* ‘vlažan, smočen, poškropljen’ (Jakšić 2015: 841) itd. navedene su u rječnicima štokavskih govora, pa bi se na temelju ovdje iznesenoga moglo pretpostaviti, uz određenu rezervu, da je ime prikupljeno u kontinentalnome štokavskom pojasu.

¹⁵ I ARj (XVII, 503) donosi pretpostavku da je ime motivirano tim nazivom zbog žučkastosmeđe boje dlake.

5.1.2.3.1.3. Šarenilom, tj. specifičnim obilježjima na tijelu

Grošasta, Grošasti, Škudaš, Škudasti

Premda bi se ovdje navedena imena (kao i ona prethodno spomenuta u 5.1.2.1.3. i 5.1.2.2.) zbog išaranosti dlake ili raznobojnih uzoraka mogla uvrstiti i u skupinu 5.1.1.1.10., smjestili smo ih u zasebnu skupinu jer riječ je o srednjoj motivaciji temeljenoj na metafori.

U NSUIRKRH-u (2012: 21) navedeno je da „[d]orati i sivi konji mogu biti *grošasti ili jabučasti* što označuje nepravilna okruglasta mjesta (veličine jabuke) obrubljena tamnijom dlakom. Nalaze se po cijelom tijelu, a najčešće po leđima, sapima i butovima.” O tradiciji te motivacije svjedoče rječnici: ARj (III, 468), pozivajući se na Karadžića, za riječ *grošast* donosi značenje „koń, šaren na groševe, ‚apfelschimmel‘, ‚equus scutulatus‘, cf. puljat”. Uz pridjev *grošast* u RSKNJ-u (III, 690) navedeno je značenje ‘koji ima na dlaci okrugle šare u obliku groša (najčešće o konju)’. Za pridjev *škudast* ARj (XVII, 690) donosi definiciju „koji je škudinim bojama išaran; valovito srebrnasto isprutan, kao da su po njemu poredane škude”. Budući da je *škuda* zlatni ili srebrni novac koji na licu ili naličju ima grb (usp. HER), a *groš* definiramo kao ‘novčić, sitan novac’, jasno je da obje osnove imaju isto značenje te zrcale postojanje obilježja u obliku novčića koje se pritom od ostale dlake razlikuje bojom. Obje su osnove, baš kao i osnova *puljat(ast)* ‘šaren, pjegav, s pjegama u obliku novčića (ili dugmeta)’¹⁶ (< tur. *pul* ‘novac, para’; usp. Škaljić 1966: 526), koja u ovoj građi nije zabilježena, aloglotskoga podrijetla: osnova *grošast* odražava utjecaj njemačkoga jezika (*groš* < njem. *Groschen*), a druga potvrđena osnova, *škuda*, odn. *škudast*, romanskoga je podrijetla (< mlet. *scudo*).

5.1.2.3.1.4. Imena motivirana specifičnim obilježjima na tijelu ili različitom bojom dijela tijela

Sedlaš

Budući da su pri imenovanju asocijacije na različite predmete iz ljudske svakodnevne upotrebe uobičajene (npr. osnove *grana*, *križ*, *krst*, *remen*, *šiba*, *štit*, *traka*, *trn*, *vijenac...*; usp. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 49–50), u ovu skupinu ubrajamo osnovu *sedlo* u imenu konja *Sedlaša*, koja najvjerojatnije odražava područje druge boje na leđima konja, nalik sedlu.

¹⁶ Skok (III, 73) navodi mnoge zoonime koji sadržavaju osnovu turskoga podrijetla – *pul*. Donosi i riječ *pulja* ‘stari turski novac u vrijednosti 60 para ili 1 i ½ groša’, a *Puljata* opisuje kao šarenoga konja, nakićenoga pulijama.

5.1.2.4. Imena motivirana apelativima koji se primarno odnose na ljude

Bećar, Ficko, Neva, Vitez

Apelativom koji se odnosi na mladu osobu vesele prirode, odnosno popularnu osobu motivirani su zoonimi *Bećar* i *Ficko*. Oba imena inojezičnoga su postanja: osnova *bećar* pripada turskomu sloju (< tur. *bekār* ‘neženja, momak; besposlen čovjek’), a osnova *ficko* mađarskomu (< mađ. *fickó* ‘frajer, dečko’)¹⁷. *Vitez* pripada skupini apelativa kojima se označava položaj u društvu, a čini se da tako imenovana jedinka svojim ponašanjem asociira imenovatelja na ljudsku plemenitost ili časnost. U imenu *Neva* vjerojatno je odražen apelativ slavenskoga podrijetla koji označava rodbinski odnos (*neva* < *nevjesta*), a u pozadini je te afektivno nabijene motivacije također bliskost. Navedeno potvrđuje poznate zaključke da zoonimi motivirani apelativima koji se odnose na ljude odražavaju ljudske osobine koje se u zajednici smatraju poželjnima i vrijednima.

5.1.2.5. Imena motivirana mitološkim nazivima i imenima

Tintér, Vila

U zoonimiji se, čak i povijesnoj¹⁸, pojavljuju imena motivirana mitološkim nazivima i imenima, s pozitivnom asocijativnom podlogom. Oba ovdje istaknuta imena motivirana su imeničkom osnovom istoga značenja ‘vila’, ali različitoga podrijetla (usp. *Tintér* < mađ. *tündér*).

5.1.2.6. Imena motivirana etnonimima

Cigan, Tatar

Kao i imena motivirana nazivima životinja ili nazivima biljaka, ova su imena neizravno motivirana, u ovome slučaju tamnom bojom.

5.1.2.7. Imena motivirana odnosom vlasnika prema životinji

Dildaš, Kedveš, Milka, Milko

Emotivni odnos prema životinji (omiljenost) iskazuje se uporabom riječi koje se obično upućuju drugim osobama. Uz idioglotsku osnovu *mio* potvrđene su i osnove aloglotskoga podrijetla, što pripadaju različitim jezičnim sloje-

¹⁷ Slabije je vjerojatno da je ime motivirano hipokorističnim antroponimom (osobnim imenom) *Ficko* (< *Vincent* (usp. HER) ili < *Filip* (usp. Jarm 1996: 43, Šimundić 2006: 114–115)).

¹⁸ Npr. Kurelac (1867: 24) navodi ime krave *Heba*, vjerojatno motivirano imenom grčke božice mladosti.

vima: *kedveš* (< mađ. *kedves* ‘drag, mio; ljubazan; lijep, simpatičan’) te *dildaš* (< tur. *dil* ‘srce’ i tur. *daş* ‘drug, prijatelj’).

5.1.3. Imena dvojbene motivacije

Čičak, Čikasta, Čikasti, Čikov

Osnova *čikast* u imenima *Čikasta, Čikasti* može se interpretirati na različite načine. U ARj-u (II, 21, 24–25) pri obradi riječi *čilaš* upućuje se na riječ *čičak*, a ondje pak na *čikast*, pri čemu se njihova značenja izjednačuju: „*equus scutulatus, koň zelenko. samo u rječnicima Belinu (cavallo pomato o frisone 180^a) i Stuličevu (cavallo pomellato). [...] po ňemu [su] i okrugle biļege, kao i grošast. isporedi i jabučilo*”. Uz tu pretpostavku donosimo i druge koje se ne smiju zanemariti. Moguće je da osnova *čik* dolazi od mađ. *csík* ‘pruga, crta, traka’ ili *csikos* ‘prugast’ (usp. MHR). Ista je osnova mogla nastati i hrvatskom tvorbom od mađ. *csikó* ‘ždrijebe’ te se može pretpostaviti da bi u tome slučaju to ime vjerojatno bilo nadjeveno jedinkama s velikim trbuhom, koje izgledaju kao da će se oždrebiti (usp. 5.1.1.4.2.). Uzme li se u obzir i dijalektna građa, situacija postaje još zamršenija. Naime, Perušić (1993: 15) za karlovačko i dugoreško područje donosi pridjev *čikast* ‘glomazan, masivan’ pa bi, uzimajući i tu motivaciju u obzir, navedeni zoonim bilo moguće smjestiti i u skupinu 5.1.1.4.1.

Ime *Čičak* također se može smjestiti u više skupina. ARj (II, 21) to ime motivacijski povezuje s imenima u čijoj je osnovi *čikast*, vjerojatno se oslanjajući na to što je Kurelac (1867: 10), napomenuvši da je zabilježeno i u Della Bellinu rječniku, to ime naveo u istome retku gdje se nalaze prethodno istaknuta imena. Prihvati li se motivacija fitoapelativom *čičak* (< tur. *çiçek* ‘cvijet’), kako ju interpretira Sekulić (1993: 113), ime bi pripadalo skupini 5.1.2.2., a ako se u obzir uzme doslovno značenje turske imenice *çiçek* ‘cvijet’ ili pridjeva *çiçekli* ‘cvjetast’, ime bismo uvrstili u skupinu 5.1.1.2.1.1. Zanemariti se ne smije, posebno zbog uporabnoga konteksta, ni dijalektna građa: apelativ *čičak* koji donose Gusić i Gusić (2004: 63) može imati i značenje ‘sitna dlaka na konju iznad kopita (kod prednjih nogu iznutra, a kod stražnjih nogu izvana)’.

Osnovom *čikast* može biti motivirano i ime konja *Čikov* (posebno uzmemo li u obzir Kurelčevo grupiranje s imenima motiviranim pridjevom *čikast* u istome retku (1867: 10) te je u tome slučaju nastalo sufiksacijom (u zoonimiji je *-ov* čest sufiks.)). S druge strane, može se uzeti u obzir i zooapelativ *čikov* ‘piškor, vrsta ribe (*Cobitis fossilis* L.; *Misgurnus fossilis*)’ (< mađ. *csík*), potvrđen od Srbije do Slovenije, pa i u ukrajinskome, slovačkome i češkome (prema Bezlaju I, 82), jer je u hrvatskoj zoonimiji (među imenima krava) motivira-

nost nazivima riba poznata (v. npr. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 56)¹⁹. U tome je slučaju ime nastalo onimizacijom apelativa, a u podlozi može biti mršavost, vitkost životinje ili njezina nemirnost (usp. kajk. frazem *vrteni se kaj piškor v loncu* ‘biti nemiran’).

Burko

Uz ovo ime Kurelac ne donosi nikakav komentar. Moguća je motivacija izgledom, tj. veličinom trbuha. Ako je ime nastalo od pridjevske osnove *burav*, uvrstili bismo ga u skupinu 5.1.1.4.2. Skok (I, 251), uz etimologiju riječi *burag* ‘prvi dio želudca preživača’ (< rum. *buric* ‘pupak; trbuh’ < lat. *umbilicus* ‘pupak’), navodi i pridjev *būrav* ‘nizak, a trbušast’ te hipokoristik *būro*. Prema tome, u hrvatskome je ta riječ ostatak iz govora srednjovjekovnih Vlaha. Riječi *burav* i *buro*, s istim značenjem, potvrđene su i u ARj-u (I, 739) te u RSKNJ-u (II, 294). Moguće je da ime potječe i od homonima *buro*, koji je u RSKNJ-u (II, 294) donesen uz imenice *burilo*, *burko*, *burkoš*, *burlica*, *buronja*, a odnosi se na ‘osobu koja se buri, srdi, duri’. Definirajući konja *Burka* kao nemirnoga konja, baš kao i *Burkoša* (podatak o motivaciji toga imena prikupljen je terenskim istraživanjem), RSKNJ (II, 303) prednost daje upravo ovoj motivaciji, stoga bismo, uvažavajući tu pretpostavku (< *buriti se*, *buran*), ime mogli uvrstiti u skupinu 5.1.1.5.1. Kao zanimljivost (i mogućnost u interpretaciji) valja istaknuti da Decyk (1996: 52) u motivacijskoj klasifikaciji imena s osnovom *bury* (*Bury*, *Burek*) ubraja među ona motivirana bojom (< *burawy* ‘tamnjikav’; usp. PHR 2002: 77). Boryś (2005: 47) za pridjev *bury* ‘mrk, taman’ pretpostavlja da je rana posuđenica iz orijentalnih jezika (tur. *bur* ‘smeđ, taman’, perz. *bōr* ‘smeđ, taman’), a u poljski je dospio vjerojatno ruskim posredovanjem. Ipak, treba spomenuti da Škaljić ne navodi turcizme s istom osnovom, a značenja nisu potvrđena u ARj-u, RSKNJ-u ni u dijalektnim rječnicima. Naposljetku, najslabije je vjerojatno da je zoonim motiviran apelativom *bura* ‘snažan sjeveroistočni vjetar koji puše na istočnoj obali Jadranskoga mora’. S obzirom na to da je u zoonimiji potvrđena motivacija mjestom uz koje je životinja vezana (v. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54), ni ta se motivacija ne može u potpunosti odbaciti.

Žerava, Žeravasta, Žeravi, Žeravasti

U natuknici *žerav* HER navodi dva značenja – jedno se odnosi na ornitoinim ‘ždral’, a drugo je sinonimno značenju imenice *čilaš* (tj., prema definici-

¹⁹ Pri imenovanju je krava kao motivacija upotrijebljen naziv za pijora, koji je, prema Skoku (II, 646) u nekim dijelovima južnoslavenskoga područja poistovjećen s piškorom ili su barem srodni.

ji donesenoj u istome izvoru, ‘šaren konj’). Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 48), pozivajući se na Sekulića (2005: 693)²⁰, to ime također ubrajaju među ona motivirana šarenilom. Uvažavajući ta razmišljanja, ime bismo mogli ubrojiti među ona izravno motivirana šarenilom (v. 5.1.1.1.10.), ali i, u slučaju da je ime nastalo od zooapelativa *žerav* ‘ždral’, među ona neizravno motivirana, odnosno nastala metaforom, na što upućuje Skok (III, 672) obrađujući ime konja ili vola *Žerava* u sklopu natuknice *žerav*. RSKNJ (V, 349–352) navodi više definicija imenice *žerav*: „1. ždral; 2. ime sivom konju, ždral, ždralin, sivac; ime šarenom konju”. U istome vrelu nailazimo i na višeznačnost pridjeva *žerav* < *žeravica*: ‘crvenkast, riđ; sivkast, siv (obično o životinjama)’, dok je pridjev *žeravan* definiran kao ‘žerav, crvenkast; sličan vatri, plamen’”, a *žeravast* kao ‘žerav’. U RSKNJ-u su zoonimi s osnovom koja počinje slijedom *žer* različito interpretirani, što je jasno iz popratnih opisa životinja (prikupljenih na terenu ili ekscerpiranih iz literature): *žeravica* ‘ime kobile ili krmače riđe boje’, *žeravka* ‘ime kobile i mazge’, *žeravko* ‘ime konja’, *žeran* ‘ime vola’, *žerka* ‘ime kravi žućkaste dlake’, *žerko* ‘ime volu’, *žeronja* ‘ime volu riđe ili sive dlake; ime volu s prugastim šarama’, *žerulja* ‘ime kravi crvenkaste dlake’ itd.). Dopuštajući mogućnost da su ta imena motivirana različitim značenjima osnove²¹ (možda u korelaciji i sa životinjskom vrstom), ne svrstavamo ih strogo ni u jednu skupinu.

Beča

Za ovaj se zoonim može pretpostaviti da je nastao od mađ. *becs* ‘vrijednost’, *becses* ‘vrijedan, izvrstan, dragocjen’ ili od idioglotske osnove *béčati* ‘blejati, blekati’. Nije bilo moguće utvrditi odnosi li se zoonim na jedinku muškoga ili ženskoga spola.

Bušati

Navedeni zoonim najvjerojatnije je motiviran izgledom jedinke. Moguće je da je riječ o imenu koje zrcali veličinu životinje općenito ili specifično ponašanje izazvano jedinkinom konstitucijom (< mađ. *busás* ‘golem, neskladan’), kao i da je u podlozi motivacije veličina trbuha (< *buša* ‘trbuh’, *bušat/bušast/bušav/bušljiv/bušljat* ‘trbušast, debeljuškast’; usp. Jakšić 2003: 35, Jakšić 2015: 77). Uzme li se u obzir i motivacija zooapelativom (usp. apelative *buša* ‘krava krat-

²⁰ Sekulić (2005: 693) te Peić i Bačlija (1990: 442) *žerava* opisuju kao konja s osnovnom bijelom bojom dlake i tamnijim pjegama: muhasti sivci imaju crne pjege, a grivu i rep bijelosivocrne, pastvasti sivci imaju crveno-smeđe pjege, a grivu i rep bijelosivosmeđe, a jabučasti sivci imaju veće okruglaste tamnije sivocrne pjege.

²¹ Npr. Žugić (2004: 180) *Žerka* opisuje kao vola crvene boje, dok Bojović (2014: 36) *Žeronju* opisuje kao vola crno-žute boje dlake.

ka a debela' i *bùšák* 'vo omalen i čvrst' koje donosi ARJ (I, 746), a koje HER definira kao 'pasmina domaćega goveda'), ime također (iako posredno) upućuje na veličinu imenovane jedinke. 5.1.2.1.).

Cera

Za ovo se ime može pretpostaviti posredna motiviranost izgledom (najvjerojatnije bojom dlake) kobile (< *cer* 'Quercus cerris (tip hrasta)') ili ponašanjem (< *ceriti se*).

Cikla

U poglavlju posvećenu imenima krava Kurelac *Ciku* i *Cikulju* opisuje kao krave s velikim vimenom, dakle ta su imena motivirana veličinom ili specifičnim izgledom dijela tijela. Budući da kobilu koja nosi ime *Cikla* ne opisuje, moguće je donijeti više interpretacija za motivaciju. Bezlaj (I, 63) donosi imenice *cik*, *cika* i *ciklja*, koje definira kao 'goveda s bjelkastim hrptom', te pridjeve *cikast*, *cikljast* 's bijelim lisama'²², pritom upućujući na to da je riječ samo o slovenskome pridjevu koji je možda posuđen iz nepoznatoga kentumskog jezika, stoga je opravdano razmišljati o motiviranosti imena *Cikla* tim pridjevom, kao i pretpostaviti da je prikupljeno na terenu bliskome slovenskomu arealu. Slabije je vjerojatno da je ime motivirano fitoapelativom *cikla* (*Beta vulgaris*).

Cinkoš

Osnova *cinkoš* 'najmanje crkveno zvono' vjerojatno je potvrđena na kajkavskome terenu te je inojezičnoga postanja (< mađ. *csengo* 'zvono'). Iako je vjerojatnije da je ime motivirano zvonolikim biljegom, treba uzeti u obzir i mogućnost motivacije ponašanjem (vidi 5.1.1.5.1.). Naime, moguće je i da je ime motivirano time što određeni konj nosi predmete koji stvaraju zvuk nalik zvonjavi. Uglavnom su konji na ormi nosili praporce koji su bili posebno korisni za orijentaciju ili kao prometni signal za oprez tijekom zime (za maglovitoga i snježnoga vremena), a mlinarima su bili korisni za navještanje svojega dolaska (pri prikupljanju meljave koju treba odvesti u vodenicu).

Dereš, Dereška

Kurelac (1867: 17) u komentarima o imenima konja navodi da je to ime potvrđeno u Primorju te u Međimurju. Saznavši od ispitanika da Nijemci takvom konju kažu *Rotschimmel*, za to je ime zaključio da je nastalo metatezom od osnove *rd* 'crven'. U ARJ-u (II, 342) također je opisan kao 'bijel, malo riđast

²² Na jednak način te riječi definiraju i SSKJ te Reichmayr (2005: 100–101), dok Jurančić (1989: 128) detaljnije ističe da je riječ o crvenosmedoj kravi s bijelom prugom.

konj' te se navodi da je isto ime potvrđeno i u Posavini. Logičnije je međutim pretpostaviti i motivaciju mađarskim pridjevom *deres* 'prosijed'²³, posebice uzmemo li u obzir dijalektnu građu. Primjerice, Večenaj i Lončarić (1997: 45) te Blažeka, Nyomárkay i Rácz (2009: 61) opisuju *dereša* kao konja zelene, sive dlake, a Šatović ga (2013: 105) opisuje kao konja sive dlake s crnim mrljama.

Lila

Kurelčeva napomena „die Puppe. Slovenci. Lala. Česi i Poljaci” (1867: 10) uz to ime može navesti na zaključak da on pretpostavlja motiviranost apelativom *lutka* (što bi vjerojatno značilo posrednu motiviranost ljepotom jedinke). Navedeno značenje nije potvrđeno u općim rječnicima hrvatskoga, slovenskoga ili srpskoga jezika. Međutim, druga značenja navedena npr. u RSKNJ-u (XI, 440–441) upućuju na relevantnu ulogu prozodijskih obilježja i u zoonomastičkom istraživanju. Tako se za inačicu *lila* može pretpostaviti izravna motiviranost bojom (< *lila*, *lilast* 'plavkastocrvenkast; svjetloljubičast'), a za inačicu *lila* metaforička motiviranost nekim od sljedećih značenja: '1. mama, majka; 2. baka; 3. punica; 4. mlađa ženska osoba u porodici; 5. voljena osoba'.

Pajko

Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 50) također su zabilježile to ime te protumačile da je motivirano hipokoristikom osobnoga imena (*Pajko* < *Pajo* < *Pavao* < lat. *Paulus*). No, treba uzeti u obzir i mogućnost motivacije ponašanjem životinje (< mađ. *pajkos* 'nestašan, vragolast'), tim više što je u obama korpusima zabilježeno da je to ime prikupljeno na slavonskome području, gdje je utjecaj mađarskoga jezika moguć.

Rosko

Moguće je pretpostaviti motivaciju idioglotskom pridjevskom osnovom *ros*, varijantom osnove *rus*, koja znači 'rumen, crven, smečkastocrven' (v. npr. Skok III, 176, SSKJ s. v. *rosin*, Reichmayr 2005: 123). Također je moguća motiviranost apelativom *rosa* koji se može odnositi na postojanje sitnih pjega nalik rosi ili na vezanost jedinke uz rosno mjesto (tako motivirana imena donose u zasebnoj skupini Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54).²⁴

5.1.4. Imena neprozirne motivacije

Susa (< njem. *süß* 'sladak'?)

²³ U mađarskome je potvrđena i riječ *deresló*, složenica čija je jedna sastavnica imenica *ló* 'konj'.

²⁴ Kako je riječ o imenu muške jedinke, motivacija osobnim imenom (koju za ime *Rosa* pretpostavljaju Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008: 50) nije uzeta u razmatranje.

5.2. Jezično podrijetlo imena konja

U komentarima ispod popisa imena Kurelac ističe da je protumačio podrijetlo samo malobrojnih imena, i to zbog: 1) zadanoga opsega, 2) prozirnosti određenih etimologija, 3) toga što neka imena ni sâm nije znao protumačiti. Ponajprije je nastojao „razabrat imena dlake živinske, ne bi li se okoristili oni, koji su radi doznat za imena tim tolikim farbam (po Zagrebački) [...]” te je pritom primijetio da je „mal da ne u more zaplovio, koje kraja nejma”. Predlaže motivaciju/e za imena *Dereš* (pritom intepretirajući i osnove *rud* i *ridj*), *Mrkov* (pritom objašnjavajući i osnove *braun*, *smeđ*, *zagasit*, *zagašen*, *zagarčeli*, *crnomanjast*, *crnomast*, *medast*, *garav* i *sur*), *Rumen* (analizirajući pritom i osnove *rus*, *rujan*), *Muško* (za koje, iako uvjeren da je motivirano bojom, tj. pjegavošću, donosi i niz drugih riječi koje bi mogle zrcaliti neki drugi tip motivacije, npr. ponašanjem i sl.), *Prvan* (navodeći zanimljiv podatak da se tako zvao konj Nikole Zrinovića (čime pokazuje poznavanje Relkovićeva opusa, op. a.)) te *Surkać*.

Osnove čija značenja navodi često su grupirana, posebice kad se odnose na boje, a među njima pronalazimo i one koje nisu upotrijebljene u imenovanju konja. Ti su podatci, ocjenjujemo li knjigu u cjelini, vrijedni pri analizi imena drugih životinjskih vrsta navedenih u njoj. Analizom komentara utvrdili smo da se pri analizi određenih osnova autor oslanja na dijalektnu građu, beletristiku i na povijesnu leksikografiju (npr. konzultira se s različitim rječnicima, npr. Belostenčevim, Della Bellinim, Habelićevim, Jambrešićevim, Karadžićevim, Mikaljinim, Stullijevim i Vitezovićevim), a često donosi i istovrijednice na njemačkome, francuskome i latinskome jeziku. Budući da u predgovoru najavljuje i šaljiv pristup, nezaobilazni su i neuvjerljivi prijedlozi ili oni temeljeni na pučkim etimologijama, a na njih smo ovdje upozorili.

U predgovoru, osvrćući se na cjelokupnu zoonimiju, donosi i komentar o udjelu idioglotskih i aloglotskih osnova među imenima te određuje uzrok te pojave:

„Crkva, tolikim narodom duhovna gospodarica, unesla je i umršila u imena ljudska silu tudjinstva, nu imena živinska s veće su česti imena narodna. Samo o konju i psu toga ne možemo reći. Skupio sam i tuj koliko sam mogo, nu su u životu pretežnija imena tudja. Prihodi k nam tudjin, dovodi psa ili konja sa sobom, te se po zemlji i tudje ime rasplodjuje.”

Prema ovome istraživanju, Kurelčeva je tvrdnja iz predgovora neprecizna i netočna; naime, sljedeća klasifikacija pokazuje da i među imenima konja (očekivano, u skladu sa suvremenim stanjem; usp. Brozović Rončević i Čilaš Šim-

praga 2008: 51) prevladavaju imena s domaćim osnovama nad onima inojezičnoga postanja. Kao i u ostalim imenskim kategorijama, potvrđeni su utjecaji jezika s kojima je hrvatsko govorno područje bilo u dodiru – u ovome slučaju posebno mađarskoga i turskoga jezika, a u manjoj mjeri njemačkih i romanskih dijalekata te vlaščkoga jezika.

Jezično podrijetlo analizira se samo za zoonime motivirane apelativima, a ne i imenima (npr. *Djurkan, Cigan, Tatar, Vida, Vidan*).

a. Imena konja slavenskoga podrijetla

Bělac, Bělan, Bělas, Bělaš, Bělca, Brnja, Brnjac, Brnjaš, Brnjo, Bubica, Bubić, Bujko, Capasti, Crljenka, Crljenko, Crljo, Crnac, Crnka, Crnko, Cuza, Cvětan, Cvětka, Cvětko, Čavka, Galin, Galon, Garvan, Gavran, Hitra, Hitri, Iskra, Jabučasta, Jabučasti, Jabučilo, Jelen, Kljujo, Kosalj, Kušlja, Kušljo, Labud, Lastavica, Legar, Lisa, Lisac, Lisasta, Lisasti, Lisjak, Liska, Macko, Malac, Malin, Maleš, Milka, Milko, Miška, Miškasta, Miškasti, Miško, Mrka, Mrkava, Mrkolasta, Mrkolasti, Mrkov, Mrkuša, Muška, Muško, Neva, Pěgava, Pěgavi, Pepelko, Pira, Plavac, Plavica, Plavko, Prepelica, Prvan, Puta, Putalj, Putan, Putko, Putonoga, Putonogi, Putonogasta, Putonogasti, Ridja, Ridjan, Ridjka, Ridjko, Ridjo, Ridjuša, Rosko, Rumenko, Runjo, Sajko, Sedlaš, Sirka, Siva, Sivic, Sivalj, Sivka, Sraka, Srnko, Šarac, Šarčić, Šarčin, Šarin, Šarka, Škvorčasti, Věverica, Vidra, Vila, Vitez, Vran, Vrana, Vranac, Vrancić, Vranica, Vugac, Vugan, Vugaš, Zečak, Zečko, Zeka, Zeko, Zekalj, Zekan, Zekac, Zekun, Zekuša, Zelenka, Zelenko, Zelja, Zlatasta, Zlatasti, Zlatka, Zlatko, Zlatuša, Zora, Zvězda, Zvězdasta, Žar, Ždral, Žerava, Žeravasta, Žeravi, Žeravasti, Žutko

b. Imena konja turskoga podrijetla²⁵

Alat, Alatuša (< tur. *al* ‘otvorenocrven, rumen, ružičast’, tur. *at* ‘konj’)

Bečar (< tur. *bekār* ‘neženja, momak’)

Čila, Čilaš, Čilašica, Čilatasti, Čile, Čilka (< tur. *čil* ‘pjega; pjegav’, tur. *at* ‘konj’)

Čori (< tur. *kjör, kör* ‘koji vidi samo na jedno oko; slijep na jedno oko’)

Dildaš (< tur. *dil* ‘srce’ i tur. *daş* ‘drug, prijatelj’)

Dorat, Dorka, Doruša (< tur. *doru* ‘zagasit, smeđ’)

Gjogat, Gjogin, Gjoguša (< tur. *gök* ‘plav, svijetao, bistar’, tur. *at* ‘konj’)

Jagrz (< tur. *jağız* ‘mrk’)

²⁵ Značenja su provjerena u Škaljić (1966).

Kulaš, Kulašica (< tur. *kül* ‘pepeo, pepeljast’, usp. HER; ili < *kula* ‘riđ, smeđ’, usp. Škaljić 1966: 423)

Sikra (< tur. *sikr* ‘govedo, krava’)

Šavran (< tur. *safran*)

c. Imena konja njemačkoga (bavarsko-austrijskoga) podrijetla

Fuks (< njem. *Fuchs* ‘riđan, riđi konj; riđokosa osoba’)

Grošasta, Grošasti (< njem. *Groschen*)

Pram (< njem. *Braune* < *braun* ‘smeđ’)

Šiml ((< slov. *šimelj*) < srvnjem. *schimmel* ‘konj bjelkaste boje’; usp. Bezljaj IV, 44, Šekli 2008: 202)

d. Imena konja mađarskoga podrijetla²⁶

Cinkoš (< mađ. *csengo* ‘zvono’)

Čendeš (< mađ. *csendes* ‘tih, nečujan, miran’)

Dereš, Dereška (< mađ. *deres* ‘prosijed’)

Ficko (< mađ. *fickó* ‘frajer, dečko’)

Kedveš (< mađ. *kedves* ‘drag, mio; ljubazan; lijep, simpatičan’)

Madar (< mađ. *madár* ‘ptica’)

Sarvaš (< mađ. *szarvas* ‘jelen’)

Šarga (< mađ. *sárga* ‘žut’)

Tintér (< mađ. *tündér* ‘vila’)

e. Imena konja romanskoga podrijetla

Škudaš, Škudasti (< mlet. *scudo* ‘štit’)

f. Imena konja vlaškoga podrijetla

Lajko (< rum. *laiu* ‘crn’)

g. Nerazvrstana imena

U ovu su skupinu uvrštena imena za koja se u motivacijskoj analizi pretpostavilo više mogućih izvora. Podatci o mogućem podrijetlu osnova doneseni su u komentarima na mjestu gdje su imena navedena (v. III.)

Beča, Burko, Bušati, Cikla, Čikasta, Čikasti, Čikov, Lila, Pajko, Ruža, Susa

²⁶ Značenja su provjerena u MHR-u.

5.3. Tvorbena analiza imena konja

S obzirom na to da su beziznimno jednostriječna, sva se imena prema kriteriju tvorbe riječi mogu klasificirati u dvije veće skupine: ona nastala bez pravoga tvorbenog čina (odnosno, onimizacijom i transonimizacijom) te ona nastala tvorbenim činom.

5.3.1. Imena konja klasificirana prema tvorbenome kriteriju

Imena nastala onimizacijom
od imenica: <i>Alat, Bečar, Čilaš, Dildaš, Dorat, Ficko, Fuks, Garvan, Gavran, Gjogat, Jagrz, Jelen, Labud, Madar, Ridjan, Sarvaš, Šavran, Šiml, Tintér, Vitez, Žar, Ždral</i>
od pridjeva: <i>Capasti, Čendeš, Čikasti, Čilatasti, Čori, Grošasti, Hitri, Jabučasti, Kedveš, Lisasti, Miškasti, Mrkolasti, Pěgavi, Putonogasti, Putonogi, Škudasti, Škvorčasti, Vran, Zlatasti, Žeravasti</i>
Imena nastala transonimizacijom
<i>Cigan, Tatar</i>
Imena nastala sufiksalsnom tvorbom
-ac: <i>Bělac, Brnjac, Crnac, Lisac, Malac, Plavac, Sivac, Šarac, Vranac, Vugac, Zekac</i> -ac: <i>Surkać</i> -ak: <i>Zečak</i> -alj: <i>Kosalj, Putalj, Sivalj, Zekalj</i> -an: <i>Bělan, Cvětan, Djurkan, Prvan, Putan, Vidan, Vugan, Zekan</i> -ar: <i>Legar</i> -as: <i>Bělas</i> -aš: <i>Bělaš, Brnjaš, Kulaš, Sedlaš, Škudaš, Vugaš</i> -eš: <i>Maleš</i> -ić: <i>Bubić, Šarčić, Vrančić</i> -ilo: <i>Jabučilo</i> -in: <i>Galin, Gjogin, Malin, Šarčin, Šarin</i> -jak: <i>Lisjak</i> -jo: <i>Ključjo, Kušljo, Runjo</i> -ko: <i>Bujko, Burko, Crljenko, Crnko, Cvětko, Lajko, Macko, Milko, Miško, Muško, Pepelko, Plavko, Putko, Ridjko, Rosko, Rumenko, Sajko, Srnko, Surko, Zečko, Zelenko, Zlatko, Žutko</i> -on: <i>Galon</i> -ov: <i>Mrkov</i> -un: <i>Zekun</i>
Imena nastala pokraćivanjem
<i>Brnjo, Crljo, Čile, Ridjo, Zeko</i>

5.3.2. Imena kobila klasificirana prema tvorbenome kriteriju

Imena nastala onimizacijom
od imenica: <i>Brnja, Bubica, Cuza, Čavka, Lastavica, Lisa, Prepelica, Ruža, Sraka, Věverica, Vidra, Vila, Zora, Zvezda</i>
od pridjeva: <i>Čikasta, Grošasta, Hitra, Iskra, Jabučasta, Lisasta, Miškasta, Mrka, Mrkolasta, Pěgava, Putonoga, Putonogasta, Ridja, Siva, Šarga, Vrana, Zlatasta, Zvezdasta, Žeravasta</i>
Imena nastala sufiksalsnom tvorbom
-a: <i>Sikra, Vida</i> -ava: <i>Mrkava</i> -ica: <i>Běllica, Čilašica, Kulašica, Plavica, Vranica</i> -ja: <i>Kušlja</i> -ka: <i>Crljenka, Crnka, Cvětka, Čilka, Dorka, Liska, Milka, Miška, Muška, Ridjka, Sirka, Sivka, Surka, Šarka, Zelenka, Zlatka</i> -uša: <i>Alatuša, Doruša, Gjoguša, Mrkuša, Ridjuša, Zekuša, Zlatuša</i>
Imena nastala pokraćivanjem
<i>Čila, Neva, Pira, Puta, Zeka, Zelja</i>

5.3.3. Analiza tvorbe imena konja

Sva su ekscerpirana imena jednorječna (usp. i dosadašnja istraživanja tradicionalne zoonimije). U skupini imena nastalih bez pravoga tvorbenog čina dominiraju ona nastala onimizacijom kako domaćih, tako i inojezičnih osnova, koje se, izravno ili neizravno, uglavnom odnose na boju, a rjeđe na druga fizička obilježja, posebnost u ponašanju ili omiljenost kod vlasnika. Oba imena nastala tranonimizacijom motivirana su etnonimom i posredno se odnose na boju.

U skupini imena nastalih tvorbenim činom prevladavaju ona nastala sufiksacijom. Zabilježeno je 18 sufikasa u tvorbi imena konja (među njima su plodniji: *-ko* (23), *-ac* (11), *-an* (8), *-aš* (6), *-in* (5)), odnosno 6 sufikasa u tvorbi imena kobila (među kojima su plodniji: *-ka* (16), *-uša* (7), *-ica* (5)).

Dio ovdje prikupljenih imena jedinki muškoga spola, posebno onih koji se odnose na boju, npr. *Bělac, Čilaš, Dorat, Kulaš, Plavac, Ridjan, Vranac* i sl., u suvremenome stanju u jeziku funkcionira i poput apelativa te se tada odnose na cijelu pasminu (usp. Balenović i dr. 2006.). U kontekstu tvorbe imena važno je istaknuti jedno Kurelčevo opažanje navedeno u predgovoru knjige te se osvrnuti na njega. Njegovu tvrdnju da različite vrste mogu imati imena nastala od iste osnove, ali tvorena različitim sufiksima treba uzeti kao zanimljivu hipotezu.

zu za buduća istraživanja. Usporedbom njegove građe koja se odnosi na različite vrste dolazimo do zanimljivih rezultata: dok su primjerice sufiksi *-ac*, *-ak*, *-aš*, *-in* dobro zastupljeni u tvorbi imena konja, bikova/volova i ovnova, sufiks *-ko* vrlo je rijedak u tvorbi imena ovnova, a obilno potvrđen u imenima konja, sufiks *-onja* dominantan je u tvorbi imena bikova/volova, a uopće se ne pojavljuje u imenima konja i ovnova. Sufiks pak *-oš* dominantan je u tvorbi imena ovnova, samo je jednom upotrijebljen u tvorbi imena bikova/volova, a imena konja nisu nastala njegovom upotrebom. Imena jedinki ženskoga spola u Kurelčevoj građi funkcioniraju nešto drukčije. Nijedan od sufikasa upotrijebljenih za imenovanje kobila nije upotrijebljen isključivo za tvorbu imena vrste *Equus caballus*, već su svi potvrđeni npr. i u imenovanju krava i ovaca. Imajući navedeno na umu, zaključak o korelaciji sufikasa i vrste životinja nećemo shvaćati strogo i isključivo dok ne bude detaljno proučena povijesna, ali i suvremena zoonimijska građa (tj. imena jedinki različitih vrsta)²⁷.

5.4. O rekonstrukciji mjesta potvrđenosti zoonima

Budući da u vrelu nisu navedeni punktovi u kojima su prikupljena određena imena (iznimno su navedeni općeniti komentari za imena: *Cuza* (Zagorje), imena u gnijezdu *Čilaš* (Lika), *Pajko* (Slavonija) te *Škvorčasti* (Zagorje)), rekonstrukcija tih podataka iz lingvističke je perspektive moguća uporabom nekoliko metoda:

a) analizom rasprostranjenosti određenih idioglotskih osnova²⁸

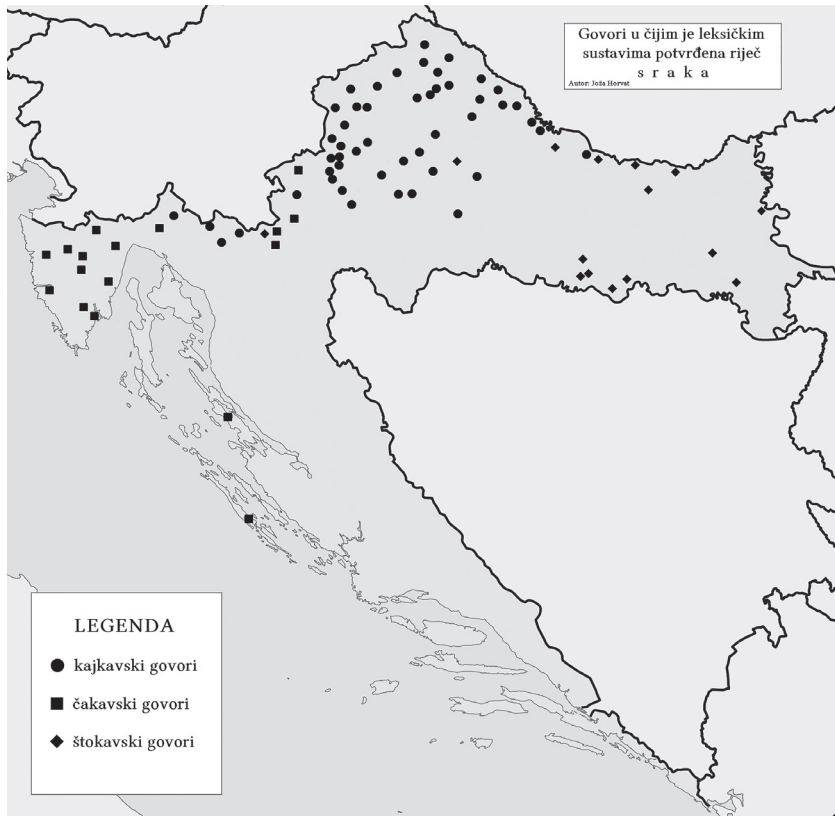
Na primjer, ime *Pira* vjerojatno je, iako to autor ne komentira, zabilježeno u Istri ili blizu slovenskoga govornog područja s obzirom na to da je ista osnova poslužila i pri imenovanju krava na istome području; usp. ime krave *Piriha* (Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 48), *pìrihas* (zabilježeno u Mrkočima) ‘koji ima paleže, pigmentirane biljege, dlake druge boje’ (Runko 2014: 392), *pìrihast* (zabilježeno u Roveriji) ‘posut mrljama, pjegama, šaren’ (Kalčić, Filipi i Milovan 2014: 199) ili na području bliskome slovenskomu jeziku, u kojemu je također potvrđen taj pridjev.

²⁷ Npr., ime konja *Burkoša* (RSKNJ), spomenuto u ovome radu (v. 5.1.3.), pobilo bi zaključak donesen samo na temelju Kurelčeve građe.

²⁸ Dijalektni rječnici zbog različitih opsega i nemogućnosti pretraživanja uzrokovane nepostojanjem digitalne inačice u većini slučajeva otežavaju i vremenski produžuju istraživanje, posebno ako imamo na umu da istraživač ne može sâm precizno pretpostaviti prostiranje određenoga leksema ili znati sve lekseme koji se u hrvatskim govorima rabe za određeno značenje. Stoga je u istraživanju vrlo korisna bila građa za HJA, pohranjena u IHJJ-u. Zahvaljujem dr. sc. Željku Joziću, voditelju institutskoga projekta *Digitalna obradba hrvatske narječne građe*, što mi je omogućio sluzenje podacima.

Imena *Cikla* i *Iskra* vjerojatno su također prikupljena uz slovenski areal, ime *Cuza* na kajkavskome području, a ime *Vuga* na štokavskome arealu (više v. u poglavlju 5.1.).

Ime *Sraka*, kao i homonimni apelativ kojim je motivirano, specifični su zbog pojednostavljenoga konsonantskog skupa (*sr < svr*). Ta je pojava najdosljednija u kajkavskim govorima (prema podacima iz građe za HJA koja se odnosi na kajkavske govore, sonant *v* iz skupa nije ispao u govorima Blatnice Pokupske, Čabra, Delnica, Gornje Garešnice i Lokvi). Međutim, pojava ispadanja konsonanta *v* iz slijeda potvrđena je i u govorima koji pripadaju drugim dvama narječjima (v. zemljovid 1), pa se ne može tvrditi da je ime potvrđeno isključivo na kajkavskome terenu.

Zemljovid 1. Prostiranje riječi *sraka* (nakon ispadanja *v*) u hrvatskim govorima prema građi za HJA

Ni osnovu *škvorc* u imenu *Škvorčasti* ne bismo mogli ograničiti samo na jednu (kajkavsku) narječnu zonu da autor nije donio podatak o području na kojemu ga je zabilježio. Prema građi za HJA, apelativ *škvor(e)c* najčešće je potvrđen u kajkavskim govorima (premda su u njima potvrđeni i drugi leksemi različite fonemske postave), npr. u mjestima Apatovcu, Bednji, Biškupcu, Blatnici Pokupskoj, Brčevcu, Brdovcu, Dugome Selu, Đurđevcu, Ivanić-Gradu, Jagnjedovcu, Krapini, Križu, Kupincu, Kupljenovu, Loboru, Martincu, Maruševcu, Podravskim Sesvetama, Ozlju, Repušnici, Svetome Đurđu, Trebarjevu, Tuhovcu, Virju, Zdenčini, Zrinskome Topolovcu. Apelativ *škvorac* (u različitim fonološkim inačicama) potvrđen je i u štokavskim govorima Batine, Bebrine, Magić Male, Otoka, Radatovićima, Šaptinovcima te Trnavi, odnosno u čakavskim govorima Generalskoga Stola, Stativa i Vukove Gorice (dakle, u kontinentalnome pojasu između Karlovca i Ogulina) te Kršana u Istri.

Ime *Garvan* motivirano je apelativom u kojemu je provedena metateza *vr > rv*. Prema građi za HJA taj je apelativ potvrđen na kajkavskome području (npr. u govorima Brčevca, Dugoga Sela, Kupinca ili u govorima podravske mjesta Đurđevca, Hlebina, Podravske Sesveta, Vaške). Građa iz dijalektnih rječnika potvrđuje da se apelativ može smjestiti u podravski areal (npr. u Molve, prema Maresić 2010: 53), a Jakšić (2015: 184) neprecizno (ne navodeći konkretan punkt) donosi podatak o potvrđenosti toga apelativa i u slavonskim, baranjskim i srijemskim govorima.

Za imena u gnijezdu *Crnac* vjerojatnije je da su prikupljena na štokavskome arealu (u štokavskim govorima beziznimno je, prema građi za HJA, u tome leksemu *čr > cr*, a dodatan signal može biti i *a* kao refleks *ə*). Ipak, treba napomenuti da je glosa *čr > cr* zahvatila i kajkavske i čakavske govore, pa rekonstrukciji ubiciranja imena s tom osnovom treba pristupiti s rezervom.

Mjesto Kurelčeva prikupljanja imena motiviranih osnovom *crljen* mogli bismo, obraćajući posebnu pozornost na fonemsku postavu (*c, lj*) homonimnoga apelativa i njegova prostiranja, pretpostaviti s pomoću zemljovida 2.

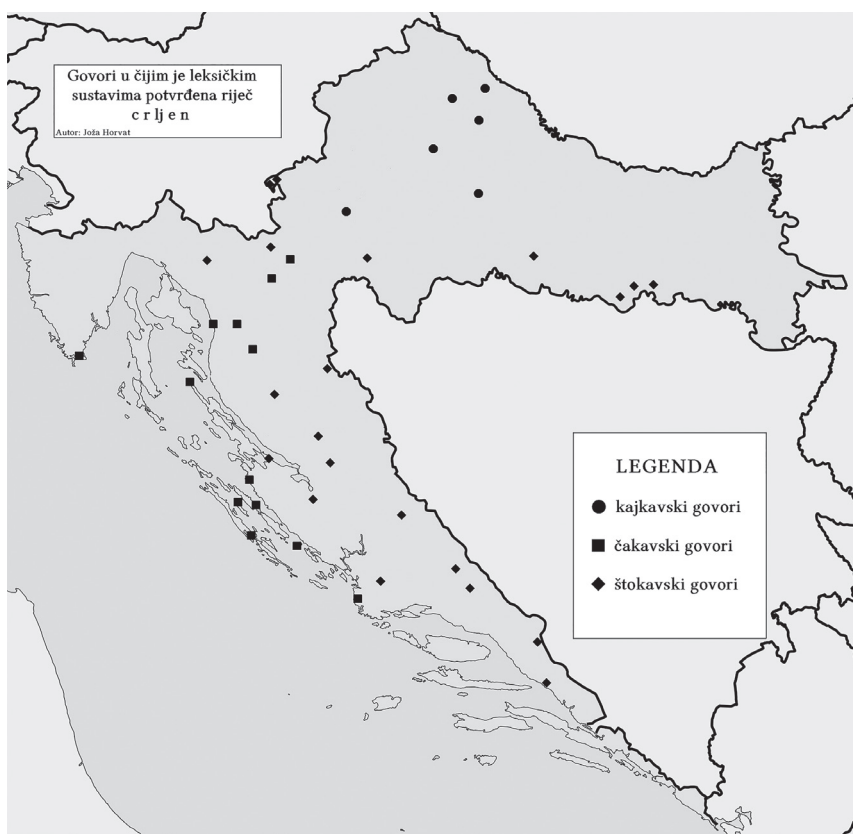
b) analizom raspostranjenosti određenih aloglotskih osnova (v. više u 5.2.)

I suvremena je građa (usp. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008) pokazala da se imena turskoga podrijetla uglavnom neće pronaći na kajkavskome i čakavskome području. Mađarski je utjecaj pretpostavljiv na kajkavskim i štokavskim područjima do Save, a njemački je najočekivaniji na kajkavskome terenu.

c) analizom raspostranjenosti tvorbenih obrazaca

Zanimljivo je da u predgovoru djela Kurelac ističe „da oni oblici imen živinskih, što su posve kratki, pripadaju stranam Slovensko-hrvatskim čim oni odu-

glji stranam su vičniji Srbsko-hrvatskim. Tako n. p. ova govedja imena *brez*, *ros*, *rum*, po stranah se ozivlju prvih, a *brezonja*, *rosonja*, *rumeža*, po drugih.” Uvid u popis suvremenih imena konja (v. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008) upućuje na zaključak da Kurelčeva tvrdnja o kontrastnoj sklonosti pokraćivanju i onimizaciji u odnosu na sufiksaciju nije primjenjiva u opisu ove zoonimijske kategorije. Valjalo bi provjeriti vrijedi li ta tvrdnja za imena ostalih životinjskih vrsta, odnosno, naknadnom usporedbom s opsežnijom suvremenom građom, je li došlo do novih tendencija u imenovanju.

Zemljovid 2. Prostiranje riječi *crljen* (s fonemima *c* i *lj*) u hrvatskim govorima prema građi za HJA

6. Zaključak

Sukladno dosadašnjim zoonomastičkim prikazima, ovaj rad potvrđuje da, kako u suvremenoj, tako i u povijesnoj²⁹ ruralnoj zoonimiji prevladava motivacija bojom. Ukupan broj osnova imenâ izravno i neizravno motiviranih bojom (uključujući i one čija se značenja mogu različito interpretirati) potvrđuje zaključak Milke Ivić (1993: 18) da ruralne civilizacije imaju bogat fond riječi koje se odnose na boje, odnosno na životinje tih boja.

Analizirajući osnove koje zadaju poteškoće u tumačenju motivacije, možemo opaziti da su uglavnom inojezičnoga podrijetla. Budući da u različitim jezicima postoje različiti odnosi među bojama te različit broj riječi kojima se te nijanse mogu izraziti, kao i da se jezičnim razvojem u srodnim (npr. u različitim slavenskim) jezicima značenje određenih pridjeva koji se odnose na boje može vremenom promijeniti, možemo zaključiti da je određivanje etimologije riječi koje znače boje katkad nesigurno.

Udjelom imena slavenskoga podrijetla većim od onoga imenâ inojezičnoga podrijetla koja odražavaju povijesne, kulturne i civilizacijske dodire, kao i zastupljenošću imena nastalih sufiksacijom, ovaj korpus imena vrste *Equus caballus*, star 150-ak godina, ne razlikuje se mnogo od korpusa imena konja predstavljenoga u suvremenim zoonomastičkim istraživanjima. Premda stariji motivacijski modeli opstaju te se i dalje rabe, čini se da je u imenovanju konja na seoskim gospodarstvima novija tendencija upotreba antroponima kao motivacijskih modela, kao i da određena imena postaju nemotivirana, odnosno da ih imenovatelji odabiru po tradiciji i ustaljenoj praksi (usp. Pižurica 1971: 169).

Literatura:

- BALENOVIĆ, TOMISLAV I DR. 2006. *Opisivanje domaćih životinja*. http://www.vef.unizg.hr/stocarstvo/prezentacije/Za_Web_TPIUZ/III_sem/Vjezbe/BOJE_ZNAKOVI.pdf i http://www.vef.unizg.hr/stocarstvo/prezentacije/Za_Web_pasminska/Vjezbe/1_vjezbe.pdf (pristupljeno 1. listopada 2015.).
- BOJOVIĆ, JOVANA D. 2014. Iz zoonimije Ibarskog Kolašina. *Baština* 36. 15–41.

²⁹ Uz ovdje istraženo djelo, dobra vrela potvrda za zaključak o tradiciji motiviranosti imena konja najčešće prema boji, a rjeđe i prema drugim fizičkim značajkama, pronalazimo i u beletristici, odnosno povijesnoj leksikografiji. Npr. u Karnarutićevu *Vazetju Sigeta grada* (16. st.) konji se opisuju pridjevima *alatast*, *carnorep*, *carnogriv*, *durat*, *jabučast*, *jugat*, *prozelen*, *siv*, *vran* itd., a u Belostenčevu rječniku *Gazophylacium illyrico-latinum* (1740.) navode se opisi *bel*, *belec*, *chyerlen*, *chërn*, *nazlatni*, *ognyen*, *pegau*, *piknyau*, *putafzt*, *putonög*, *putal*, *rigy*, *fzivëc*, *fznesni*, *fzreberni*, *vatren*, *vran/urán*, *uranëc*, *zlatafzt*, *zelen*, *zelenko*, *jabuchafzno zelen*.

- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA. 2008. Nacrt za zoonomastička istraživanja (na primjeru imena konja). *Folia onomastica Croatica* 17. 37–58.
- CAPUT, PAVO; IVANKOVIĆ, ANTE. 2006. Trajna zaštita istarskog goveda gospodarskim iskorištavanjem u sustavu ruralnog razvitka Istre. *Stočarstvo* 60/3. 203–226.
- ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA. 2006. *Antroponimija i toponimija Promine*. Doktor-ski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 319 str.
- ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA; HORVAT, JOŽA. 2014. Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava. *Folia onomastica Croatica* 23. 39–75.
- DECYK, WANDA. 1996. Motywacyjność zoonimów. *Poradnik językowy* 9. 52–56.
- IVIĆ, MILKA. 1993. O razlikovanju ljudi po boji. *Južnoslovenski filolog* XLIX. 1–21.
- JARM, ANTUN. 1996. *Imena i imendani. Obiteljski imenar*. Hrvatski institut za liturgijski pastoral. Zadar.
- KURELAC, FRAN. 1867. *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami*. Zagreb.
- NSUIRKRH = KORABI, NIDAL I DR. 2012. *Nacionalni sustav i upute za identifikaciju i registraciju kopitara u Republici Hrvatskoj*. Hrvatska poljoprivredna agencija. Križevci. www.hpa.hr/wp-content/uploads/2014/07/Kopitarislog10092013.pdf (pristupljeno 1. listopada 2015.).
- PETROVIĆ, VESELIN. 2013. Iz zoonimije Jadovnika kod Prijepolja. *Srpski jezik: studije srpske i slovenske* 18. 669–687.
- PIŽURICA, MATE. 1971. Iz onomastike Rovaca. Imena domaćih životinja. *Prilozi proučavanju jezika* 7. 167–185.
- PIŽURICA, MATE. 1977. Boje u zoonimiji. *Savjetovanje o terminologijama narodne materijalne i duhovne kulture*. Ur. Vuković, Jovan. ANUBiH. Sarajevo. 29–45.
- REICHMAYR, MICHAEL. 2005. *Von Ajda bis Žuži. Slawisches in österreichischen Rindernamen. Eine sprachliche und kulturhistorische Analyse*. Pavelhaus – Pavlova hiša. Graz.
- SEKULIĆ, ANTE. 1993. Imena za konje u Žedniku. *Folia onomastica Croatica* 2. 109–114.
- ŠATOVIĆ, FRANJO. 2013. *Cerje. Prigorske stare navade*. Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina. Sv. Ivan Zelina.
- ŠĆEPANOVIĆ, MIHAILO. 2002. Zoonim kao onomastički termin. *Srpski jezik* 7/1–2. 321–326.
- ŠEKLI, MATEJ. 2008. *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici*. Založba ZRC, ZRC SAZU. Ljubljana.

- ŠIMUNDIĆ, MATE. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Matica hrvatska. Zagreb.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
- ŽUGIĆ, RADMILA. 2004. Motivisanost zoonima i njihov odnos prema ličnim nadimcima i ličnim imenima. *Južnoslovenski filolog* LX. 177–192.

Dijalektni rječnici:

- BABIĆ, IVAN. 2008. *Studenački rječnik*. Župni ured Studenci. Studenci.
- BANIČEVIĆ, BOŽO. 2000. *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*. Župni ured Žrnovo. Žrnovo.
- BARBIĆ, ANTE. 2011. *Rječnik Pitava i Zavale*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- BELIĆ, FRANKA. 2005. *Varbuoska u uspomeni mojega dinstva*. Naklada Bošković. Split.
- BELOVIĆ, STJEPAN; BLAŽEKA, ĐURO. 2009. *Rječnik govora Svetog Đurđa*. Učiteljski fakultet. Zagreb.
- BENČIĆ, RADOSLAV. 2013. *Rječnik govora grada Hvara. Förske rîci i štörijie*. Muzej hvarske baštine. Hvar.
- BLAŽEKA, ĐURO; ROB, GROZDANA. 2014. *Rječnik Murskog Središća*. Učiteljski fakultet. Zagreb.
- BLAŽEKA, ĐURO; NYOMÁRKAY, ISTVÁN; RÁCZ, ERIKA. 2009. *Mura menti Horvát tájszótar. Rječnik pomurskih Hrvata*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- ČULJAT, MARKO. 2004. *Ričnik ličke ikavice*. Lik@ press. Gospić.
- GUSIĆ, IVICA; GUSIĆ, FILIP. 2004. *Rječnik govora Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine*. Vlastita naklada. Zagreb.
- HANZIR, ŠTEFICA I DR. 2015. *Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- JAKŠIĆ, MARTIN. 2003. *Divanimo po slavonski*. Pergamena. Zagreb.
- JAKŠIĆ, MARTIN. 2015. *Rječnik govorâ slavonskih, baranjskih i srijemskih*. Dominović. Zagreb.
- JAPUNČIĆ, MILE. 1998. *Taslak: Rječnik Sv. Roka*. Vlastita naklada. Zagreb.
- KALČIĆ, SLAVKO; FILIPI, GORAN; MILOVAN, VALTER. 2014. *Rječnik roverskih i okolnih govora*. Matica hrvatska Pazin – Naklada Dominović – Znanstvena udruga Mediteran. Pazin – Zagreb – Pula.
- KALOGJERA, DAMIR; SVOBODA, MIRJANA; JOSIPOVIĆ, VIŠNJA. 2008. *Rječnik govora grada Korčule*. Novi Liber. Zagreb.
- KRALJEVIĆ, ANTE. 2013. *Ričnik zapadnoercegovačkoga govora*. Matica hrvatska – DAN d. o. o. Široki Brijeg – Zagreb.

- LIPLJIN, TOMISLAV. ²2013. *Rječnik varaždinskoga kajkavskoga govora*. Stanek. Varaždin.
- LUKEŽIĆ, IVA; ZUBČIĆ, SANJA. 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća*. Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine. Rijeka.
- MALNAR, SLAVKO. 2002. *Pamejnek. Govor u čabarskom kraju*. Matica hrvatska Čabar – Adamić d. o. o. Čabar – Rijeka.
- MARESIĆ, JELA. 2010. Govor i rječnik Molvi. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 16. 1–124.
- MARESIĆ, JELA; MIHOLEK, VLADIMIR. 2011. *Opis i rječnik đurđevčkoga govora*. Gradska književnica Đurđevac. Đurđevac.
- MILAT PANŽA, PETAR. 2015. *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- MILKOVIĆ, IVAN. 2009. *Lička štokavska ikavica*. Pergamena. Zagreb.
- PEIĆ, MARKO; BAČLIJA, GRGO. 1990. *Rečnik bačkih Bunjevaca*. Matica srpska, Odeljenje za književnost i jezik. Novi Sad – Subotica.
- PERUŠIĆ, MARINKO. 1993. *Rječnik čakavsko-kajkavskih govora karlovačko-dugoreškog kraja*. Tiskara Pečarić – Radočaj. Karlovac.
- RUNKO, RADOSLAV. 2014. *Rječnik govora zaseoka Mrkoči u Istri*. Naklada Kvarner. Rijeka.
- SABOL, MIJO. 2005. *Rječnik kajkavskih riječi Đelekovca i okolice*. Vlastita naklada. Koprivnica.
- SEKULIĆ, ANTE. 2005. *Rječnik govora bačkih Hrvata*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović”. Zagreb – Subotica.
- STEPANIĆ, SLAVKO. *Lomnički rječnik*. <https://sites.google.com/site/turopole/Home/turlomnicki-recnik-1> (pristupljeno 1. listopada 2015.).
- ŠAMIJA, IVAN BRANKO. 2004. *Rječnik imotsko-bekijskoga govora*. Društvo Lovrećana. Zagreb.
- ŠAMIJA, IVAN BRANKO; UJEVIĆ, PETAR. 2001. *Rječnik imotskoga govora*. Zavičajni klub Imočana. Zagreb.
- ŠATOVIĆ, FRANJO; KALINSKI, IVAN. 2012. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga prigorskoga govora Zagrebečkoga Čerja*. Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina. Sveti Ivan Zelina.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. ²2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
- VEČENAJ, IVAN; LONČARIĆ, MIJO. 1997. *Rječnik govora Gole: srednjopodravska kajkavština*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- VRANIĆ, STANKO. 2010. *Tak se govori(le) pri nas*. Vranić-dom d. o. o. Konjščina.

Dvojezični rječnici:

- JURANČIČ, JANKO. 1989. *Slovensko-hrvatski ili srpski rječnik*. Državna založba Slovenije – Školska knjiga. Ljubljana – Zagreb.
- MHR = SUČEVIĆ MEDERAL, KREŠIMIR I DR. 2013. *Mađarsko-hrvatski rječnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- MULASMAJIĆ, NUSRET. 2011. *Bosnian-English dictionary*. AuthorHouse. Bloomington.
- PHR = MOGUŠ, MILAN; PINTARIĆ, NADA. 2002. *Słownik polsko chorwacki – Poljsko-hrvatski rječnik*. Školska knjiga. Zagreb.

Etimološki rječnici:

- BEZLAJ, FRANCE. 1977. – 2005. *Etimološki slovar slovenskega jezika*, I–IV. SAZU – Inštitut za slovenski jezik – Mladinska knjiga. Ljubljana.
- BORYŚ, WIESŁAW. 2005. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Wydawnictwo literackie. Krakow.
- SKOK, PETAR. 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. JAZU. Zagreb.
- SNOJ, MARKO. ²2009. *Slovenski etimološki slovar*. Modrijan. Ljubljana.

Opći rječnici:

- ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I–XXIII. 1880. – 1976. Ur. Daničić, Đuro i dr. JAZU. Zagreb.
- HER = ANIĆ, VLADIMIR I DR. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Novi Liber. Zagreb.
- RBJ = HALILOVIĆ, SENAHID; PALIĆ, ISMAIL; ŠEHOVIĆ, AMELA. 2010. *Rječnik bosanskoga jezika*. Filozofski fakultet u Sarajevu. Sarajevo.
- RSJ = VUJANIĆ, MILICA I DR. 2007. *Rečnik srpskoga jezika*. Matica srpska. Novi Sad.
- RSKNJ = *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika* I–XVIII. 1959. – 2010. Ur. Pešikan, Mitar i dr. Institut za srpski jezik SANU. Beograd.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (pristupljeno 1. listopada 2015.).
- ŠKALJIĆ, ABDULAH. 1966. *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Svjetlost. Sarajevo.

Nombres de caballos y yeguas en la obra *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867) de Fran Kurelac desde la perspectiva zoonomástica

Resumen

En el trabajo se han analizado 212 nombres propios de animales de especie *Equus caballus* extraídos del libro *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867) de Fran Kurelac. La clasificación del corpus onímico según los criterios semántico-motivacional, etimológico y de formación ha sido seguida por el análisis y los comentarios. El corpus contemporáneo dialectal y zoonímico ha sido utilizado para tratar de reconstruir en qué zona dialectal habían sido apuntados ciertos nombres. La comparación del corpus zoonímico contemporáneo e histórico ha sido útil para definir tendencias contemporáneas en la denominación de caballos y yeguas.

Se ha comprobado que tanto en la zoonimia rural contemporánea, como en la histórica, predomina la motivación por el color. El número total de raíces de los nombres motivados directa e indirectamente por el color lleva a la conclusión que las civilizaciones rurales cuentan con un amplio diapasón de palabras que se refieren al color. La mayoría de raíces difíciles de interpretar o que pueden interpretarse de varias maneras son de origen extranjero, lo cual indica que en distintas lenguas existen diferentes relaciones entre los colores y que varía el número de palabras con las que esos matices pueden expresarse.

Ni por el porcentaje de nombres de origen eslavo (que dominan sobre los nombres de origen extranjero), ni por la cuota de nombres formados por la sufijación, este corpus, hecho hace más de 150 años, no se distingue mucho de los corpus contemporáneos. A pesar de que los antiguos modelos de denominación perviven y siguen usándose, se observa que en la denominación de caballos hay nuevas tendencias: el uso de antropónimos como modelos motivadores, así como que algunos nombres llegan a ser inmotivados, es decir que se atribuyen según la tradición.

Ključne riječi: Fran Kurelac, zoonimija, imena konja, zoonomastika, semantičko-motivacijska analiza, tvorbena analiza, etimološka analiza

Palabras clave: Fran Kurelac, zoonimia, nombres de caballos, zoonomástica, análisis semántico-motivacional, análisis de formación, análisis etimológico